

כ"י מרוב

החסידות

כלל גדול בתורה

יסוד עבודת ספירת העומר |
הגה"ח רבי מענדל וזכטר

וספרתם לכם

התוועדות

עם הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון

צדה הרוחני של הריבית

פניני חסידות בסוגיות הדף היומי

הילד המסתתר משך שנים בבית הוריו כדי לא לפקוד את בית-הספר הנכרי, הנער המיטלטל בין מדינות בימי הרת עולם בעוד ראשו ורובו בתורה ועבודה, האברך המחזיר רוח-חיים בפעולות להפצת אורה של תורה בעולמות החולין, והחסיד הנאמן ללא שיזר לכל הגה היוצא מפיו רבו שהעיד עליו כי "ער מאכט אידן" • יריעה מפעימה לתולדות חייו של הרה"ח ר' דוד רסקין זצ"ל

עושה הנפשיות

אהבת ישראל או אהבת ה'?

בימי עבודת תיקון המידות יש לעסוק תחילה במידה היסודית לכולן | דוקא בשל גדולת ערכה, נערמים בפני האדם קשיים רבים בדרך לקיום מצוה זו | סודה של מצות אהבת ישראל עליה נצטוונו בפרשתנו - מאמר ראשון

של הלל הזקן, והם נוקבים ואומרים שכל התורה כולה היא פירוש לעניין אהבת ישראל. אפילו אין הוא מדבר רק על רוב המצוות שבין אדם לחברו, שהרי כפילות הלשון "זו היא כל התורה כולה" מדגישה שהכוונה היא לכל התורה ממש, ולא רק מטעם ש"רובו ככולו". [וכדברי הט"ז (או"ח תקפ"ב סק"ג) המפרש את כפילות הלשון בנוסח תפילת ימים נוראים - "מלוך על כל העולם כולו בכבודך", שלולא הכפילות היה אפשר לפרש הכוונה למלוכה על רוב העולם כיון שרובו ככולו, ולכן מדייקים ומדגישים "כל העולם כולו" ממש. וכן הוא לענייננו].

נוסף על דבריו של הלל, ידועים דברי רש"י בפירושו לחומש, המביא את דברי רבי עקיבא במדרש (תו"כ יד, יב): "ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח) זה כלל גדול בתורה". וידגש: על אף אחת מהמצוות הנזכרות לעיל - מצוה ותפילין וכדומה - נאמר שהיא "כל התורה כולה", או לחילופין "כלל גדול בתורה". ואף כי בוודאי כל אחת מהן היא מצוה חשובה ביותר, אבל הן בגדר מצוות פטיות. לעומת זאת, דוקא במצות אהבת ישראל מוצאים אנו לשונות מופלגים כאלו, כיון שהיא מצוה כללית. והלא דבר הוא.

יסוד לכל המידות הטובות

באמרנו שמצות אהבת ישראל היא מצוה כללית, הכוללת את כל התורה כולה, נמצא שהיא גם עומדת ביסוד כל המידות הטובות. עבודת המידות גם היא, בניגוד למחשבת ההמון, חיוב גמור ולא רק מידת חסידות. כך כותב הרמב"ם (הל' דעות פ"א ה"ה) בדבריו על החיוב לשנות את טבע המידות: "ומצויין אנו ללכת בדרכים האלו הבינוניים, והם הדרכים הטובים והישרים, שנאמר (דברים כח, ט) 'וְהִלַּכְתָּ בְּדִרְכָיו', ועוד כתב שם (ה"ו): "כך למדו בפירוש מצוה זו, מה הוא נקרא חנון אף אתה ה'ה חנון. מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום... להודיע שהן דרכים טובים וישרים, וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהידמות אליו כפי כוחו".

בלוח היום יום (כ"ח ניסן) נאמר: "החסידים שאלו את אדמו"ר הזקן: איזו עבודה נעלית יותר, אהבת ה' או אהבת ישראל? ויען: אהבת ה' ואהבת ישראל שתיהן כאחת חקוקות בנשמתו רוחו ונפשו של כל אחד מישראל. ומקרא מלא דיבר הכתוב 'אֶהְבֶּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה'' (מלאכי א, ב), הרי גדולה אהבת ישראל, דאובה מה שְׁהָאָהוּב אֹהֵב". כלומר, שיתרון יש במצות אהבת ישראל בכך שאוהבים את מה שהקב"ה - אוהבם של ישראל - אוהב, והוא יתברך הלא אוהב כל אחד מישראל. סיפור זה המנוסח בתמציתיות בלוח היום

למען האמת, מצות אהבת ישראל אינה רק חיוב ומצוה דאורייתא, אלא היא עוד הרבה יותר חשובה וחמורה מכל המצוות הנ"ל, וזאת גם בדרך הנגלה כפשוטם של דברים: על כל המצוות הנזכרות ציוותה תורה במצות עשה, אבל אין בהן מצות לא-תעשה. לעומת זאת, במצות אהבת ישראל נצטוונו במצות עשה של 'וְאֶהְבֶּתְ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ' (ויקרא יט, יח), ונוסף עליה גם איסור לאו - לא-תעשה של "לֹא תִשְׂנֵא אֶת אֶחִיךָ בְּלִבְּךָ" (שם, יז).

והנה, פשוט וברור לכל איש ישר הולך, שאם אין מקיימים ח"ו את מצות אהבת ישראל בשלימות, ממילא שוכנת בלב - על כל פנים מעט - שנאה ח"ו, ומשום כך עוברים ח"ו גם על הלא-תעשה. זאת כי לא יתכן מצב בו אדם נמצא בתווך כביכול - לא אוהב ולא שונא. וכך עולה מדברי אדמו"ר הזקן בספר התניא (פרק י), בדבריו אודות עבודת ה' במדרגת "צדיק ורע לו": "וצדיק שאינו גמור הוא, שאינו שונא הסטרא אחרא בתכלית השנאה, ולכן אינו מואס גם כן ברע בתכלית. וכל שאין השנאה והמיאוס בתכלית, על כרחו נשאר איזה שמץ אהבה ותענוג לשם". כלומר, שני הצדדים תלויים זה בזה, וממילא כשהשנאה לרע אינה בשלימות, על כרחך ישנה קצת אהבה כלפיו. וכמו כן בעניין אהבת ישראל - אם האהבה לכל יהודי אינה בשלימות, על כרחך יש בלב האדם קצת שנאה ח"ו.

המצוה הכללית

על כן יש לידע להודיע ולהיודע - מצוה זו של אהבת ישראל היא יסוד לכל התורה כולה, וכפי העולה מסיפור המעשה (שבת לא). באותו גר שבא לפני שמאי והלל: "מעשה בכורי אחד שבא לפני שמאי, אמר ליה: גיידיני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו: דעלך שני לחברך לא תעביד [מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך]. זו היא כל התורה כולה, ואיךך [שאר דברי תורה] פירושו הוא, זיל גמור [הוא פירוש לדבר זה, לך ולמד]".

הגע עצמך: אין זו אמרה חסידית בעלמא, אלא דברים מפורשים בגמרא כפשטות כוונתו

בימים אלו, ימי ספירת העומר, הנהיגו רבותינו כמה דיני אבלות כמבואר בשו"ע (או"ח תצ"ג), וזאת בעקבות פטירת תלמידי רבי עקיבא בתקופה זו אחר ש"לא נהגו כבוד זה בזה" (יבמות סב:). כמוכן, אין המטרה של הדינים הללו רק להתאבל על מה שקרה בעבר, אלא עיקר התכלית היא ללמוד ממה שאירע מה צריכים לתקן אנו בכל דור ודור עד לזמננו זה (וכפי שכותב ה'חיות דעת' בהקדמה לפירושו על מגילת איכה, שזאת תכליתן של כל התקנות שנעשו זכר לחורבן).

בימי הספירה, אם כן, ראוי לעסוק בעניינה של מצות אהבת ישראל, כתיקון לכך שלא נהגו כבוד זה בזה, ובפרט שהלא בימי הספירה עוסקים אנו בתיקון המידות בדרך למתן תורה בחג השבועות, וכדי לתקן את המידות צריך תחילה וראש להקדיש את הטיפול בשרשן. כשם שאי אפשר לטפל במחלה כראוי בלי לרפא את שורש הבעיה ומקורה, כך גם בתיקון המידות יש לטפל בהן מהשורש, והשורש של כל המידות הטובות היא אהבת ישראל, וכדלהלן.

האהבה והשנאה - שני צדדים למטבע

דבר פלא רואים אנו: ישראל קדושים אינם חוסכים מאמץ, ולעיתים גם הון רב, כדי לקיים מצוות על הצד הטוב והמהודר ביותר, ואשרי חלקם. זה עתה באנו מחג הפסח, ובעבור רכישת מצות מצוה למהדרין מן המהדרין מוציאים כסף רב, ומקפידים על האפייה בכל הדקדוקים והחומרות. כמו כן, רבים וטובים טורחים בגוף ובמזון על השגת ארבעה מינים יפים ומהודרים לחג הסוכות, כמו גם סוכה נאה, תפילין מהודרות וכו', ונוהרים ומזהירים שכל מצוה ומצוה תקוים בתכלית הכשרות וההידור. לאור זאת, יש מן התימה בכך שמצות אהבת ישראל, למרות היותה מצוה דאורייתא, הרי היא לעתים נראית בגדר 'מת מצוה', ובני אדם מתייחסים אליה כאל מידה טובה בעלמא, כזו השייכת רק לאנשי מעלה הנוהגים בכל אורחותיהם לפני משורת הדין.

יום מובא בשלימותו במכתבו של אדמו"ר הריי"ץ נ"ע (להלן ע"פ אגרות קודש ח"ג ע' תכה), וכה כתב:

"פעם הייתה התועדות חסידים - א חסידישער פארברענגן - והוד כ"ק אדמו"ר אדמו"ר האמצעי היה נוכח בהתועדות ההיא, ודברו בענין אהבת ישראל. בתוך הדברים לקח אחד החסידים 'לחיים' והתברך: יזכני השי"ת שתהיה לי אהבת ה' אמיתית. כעבור איזה זמן לקח הוד כ"ק אדמו"ר אדמו"ר האמצעי את הכוס בידו ואמר: יזכני השי"ת באהבת ישראל אמיתית.

"החסידים שהיו באותו מעמד התווכחו ביניהם: אלו אומרים כי מעלת אהבת ה' גבוהה באין ערוך על מעלת אהבת ישראל, ואלו אומרים כי גבוהה מעלת אהבת ישראל גם על מצות אהבת ה'. וכמה שבועות היו נבוכים בזה, עד שהחליטו לשאול מהוד כ"ק אדמו"ר הזקן. "אחרי ההכנה הנכונה, ובהודמנות הראויה, שאלו את הוד כ"ק אדמו"ר הזקן: אהבת השם ואהבת ישראל הן שתי מצוות, ועם היותן שתייהן בענין וחוש האהבה, אבל עם זה הרי עניינן שונה זה מזה. ושואלים הם איזו עבודה היא נעלית יותר, אם אהבת השם או אהבת ישראל?

"כנודע, היה הוד כ"ק אדמו"ר הזקן עונה בקצרה וקול ניגון, ויען: אהבת ה' ואהבת ישראל שתייהן כאחת חקוקות בנשמתו ורוחו ונפשו של כל אחד מישראל. ומקרא מלא דיבר הכתוב אַהֲבֵתִי אֶתְכֶם אָמַר ה' (מלאכי א, ב), הרי דגדולה אהבת ישראל, דאוהב מה שהאוהב אוהב.

[דרך אגב, מהדברים הללו יש ללמוד דבר נפלא ויסודי: כשם שמבואר בתניא שבקרב כל יהודי טמונה אהבה מסותרת להקב"ה, באותה מידה חקוק בקרבו של כל יהודי יסוד של אהבת ישראל. אין הוא נדרש לייצר בלבו אהבה חדשה יש מאין, אלא עליו רק לגלות ולעורר את מה שכבר קיים בפנימיותו שלו.]

"מני אז, שְׁמוֹ החסידים לחוק, אשר בכל זמני התועדות - פארברענגן - היו מדברים בענין זה עד שנחקק בלבם לקיימו בפועל, באהבת וחיבת יודים ורעים אהובים. ובחסי א-ל עליון, הוכנסה מידה טובה זו בעורקי החסידים, ובאו בירושה מאבות לבנים ובני בנים."

בתורת החסידות ישנו עוד ריבוי עצום של מעלות ושכחים שבהם הוכתרה מצות אהבת ישראל, ונביא להלן רק כמה לשונות קצרים שמהם יכולים אנו להשכיל וללמוד לקח כמה אהבת ישראל היא עיקר ויסוד גדול:

"כ"ק מורנו הבעש"ט זאגט אז אהבת ישראל איז דער ערשטער טויער וואס פירט אריין אין חצרות הוי"ו" [כ"ק מורנו הבעש"ט אומר שאהבת ישראל היא השער הראשון המכניס לחצרות ה' (ליקוטי דיבורים מאדמו"ר הריי"ץ, כרך ב' ע' 412).

וכן מובא 'בשם אדמו"ר המהר"ש נ"ע (לוח היום יום, ח' מנחם אב) וואס איז די פעולה פון חסידות און יראת שמים, אז עם פעולת דער עיקר - אהבת ישראל?! [מהי הפעולה של חסידות ויראת שמים, כאשר חסר העיקר - אהבת ישראל?!]. ללא ספק, אלו דברים מבהילים. עיקר החסידות ויראת שמים - גזור אומר אדמו"ר מהר"ש - היא אהבת ישראל, וכאשר העיקר חסר, כל אלה אינם שווים מאומה.

דברים קדומים יותר מצינו כבר בדברי המהר"ל, בספרו נתיבות עולם (נתיב אהבת רעים א'. וראה גם ספר השיחות תש"ה ע' 120 ועוד), שאם יש לאדם אהבת ישראל, ממילא יש

כנודע, היה הוד כ"ק אדמו"ר הזקן עונה בקצרה וקול ניגון, ויען: אהבת ה' ואהבת ישראל שתייהן כאחת חקוקות בנשמתו ורוחו ונפשו של כל אחד מישראל

לו אהבת תורה ואהבת ה'.

המורם מכל דברי רבותינו אלה הוא, שאהבת ישראל היא יסוד לכל התורה כולה. זאת משום שהיסוד לכל המצוות עשה היא מצות אהבת ה' ("כי אהבה היא שורש כל רמ"ח מצוות עשה, וממנה הן נמשכות... כי המקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת, ואי אפשר לדבקה בו באמת כי אם בקיום רמ"ח פקודין" - תניא פ"ד), וכבר הבאנו מסיפור רבנו הזקן שאם חסר לו ליהודי באהבת ישראל בוודאי חסר הוא חיסרון יסודי באהבת ה', שזהו חיסרון למעשה ביסוד כל התורה כולה.

ההתמודדות בדרך לאהבת ישראל

ברם, דוקא בשל גודל המעלה והחשיבות של מצות אהבת ישראל, ישנן כמה סיבות המעכבות ומערימות קשיים על קיום מצוה זו כרבעי.

ראשית, כמו כל מצוה באשר היא הדורשת מהאדם המקיים אותה מידה מסוימת של ביטול והכפפת מציאותו ורצונותיו לרצון ה', בבחינת "אתכפיא", בוודאי כך הדבר גם במצות אהבת ישראל. וכידוע, בכל מצוה, כאשר יהודי צריך להוציא ממנו או ליתן מכוחו וזמנו כדי להשיג מצות לחג הפסח או ארבעה מינים לחג הסוכות, כמו גם לקום ממיטתו בבוקר לתפילה ולקריאת שמע, וכן על זה הדרך בשאר תרי"ג מצוות - תמיד יש מחיר מסוים שהאדם נדרש להשקיע עבור קיום מצוותיו. ישנן מצוות הדורשות יותר ביטול ויגיעה, ויש כאלה הדורשות פחות, אבל הצד השווה שבכולן הוא שהאדם צריך לתת מעצמו. בין במצוות עשה ובין במצוות לא תעשה, עליו להתגבר על הרצון של הנפש הבהמית ולוותר על פיתויים כאלה ואחרים, גם כאשר נפשו של אדם מחמדתן.

אמנם, עם כל זה, בכל המצוות נדרש הוא לבטל רק פרט אחד מחייו. בעבור מצוה אחת צריך לוותר על מעט שעות שינה, בעבור קיום מצוה אחרת נדרש הוא להזיל ממנו, לעיתים העיקר הוא המאמץ הגופני של הטרחה, ופעמים רבות העיקר הוא לוותר על רצון או תאוה. לעומת זאת, במצות אהבת ישראל מוטל על יהודי לבטל את תחושת מציאותו האישית עצמה - את ה'אני' שלו. זאת כיון שהגורם המרכזי לשנאה ותרעומת על יהודי אחר הוא הגאווה ה'מנפחת' כביכול את אישיותו, שהרי הוא עלול לחשוב ולהרהר שפלוני נוטל ממנו את פרנסתו או את כבודו ומעמדו וכו', ומהמחשבות הללו נולדות כל המידות הרעות - קנאה ושנאה וכו' הפוגמות ביכולתו לקיים מצות אהבת ישראל כראוי. ולכן, כדי שאהבת ישראל תתיישב בלבו באמת לאמיתו, צריך הוא להניח את עצמו ומציאותו על הצד - לבטל את עצמו בביטול גמור, מכל וכל. ואין כל פלא

שזה אינו מהדברים הבאים בקלות. נוסף על כך, לא זו בלבד שאהבת ישראל דורשת ביטול הרבה יותר עמוק ממצוות אחרות, אלא שיש קושי גדול בקיומה בגלל שהיא מצוה תמידית. סוכה, למשל, היא מצוה למשך שבעה ימים בשנה בלבד. כך גם לגבי חמץ ומצה. כמו כן, לטרור ולקום בבוקר לתפילה ולקריאת שמע, זאת חובה של פעם אחת ביום, וכן על זה הדרך בשאר מצוות. לעומת זאת, מצות אהבת ישראל היא חובה החלה בכל יום ובמשך כל היום. בכל פעם שנפגשים עם יהודים - בבית, בישיבה, בכולל, בבית הכנסת, בהליכה בדרך, ובכל מקום אחר - מוטלת "מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו" (רמב"ם הל' דעות פ"ו ה"ג).

קושי נוסף הבא מצד טבע האדם, נעוץ במידת היכולת לאהוב את הזולת באמת. הלא לכל אדם יש דעה וצורת חשיבה משלו, ולא תמיד קל הדבר להבין את הזולת ולקבלו כמו שהוא. וכבר העידו חז"ל: "כשם שאין פרצופותיהן דומין זה לזה, כך אין דעתן שוין זה לזה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעה בפני עצמו" (במדרש רבה כא, ב).

אם לא די בכל אלה, הרי יש להוסיף על כך את המעורבות הרוחנית לגרענות המנסה לחבל במאמצי האדם לקיום מצוה זו: דוקא בשל גודל חשיבותה, השטן מרקד בינינו ומתאמץ בכל כוחו לבטלה. לצער הלב, כמעט אין מקום וקהילה בישראל, בכל שכבות הציבור, שאינם מתמודדים עם קשיים בתחום של אהבת ישראל (אין כאן המקום לפרט, אבל הדברים ידועים ומפורסמים). והטעם פשוט: היות שהחיסרון באהבת ישראל הוא הגורם לחורבן הבית (יומא ט: גיטין נז:), ואילו אהבת חנינם היא שתביא את הגאולה ולבניין בית המקדש במהרה בימינו, הרי שהסטרא אחרא משתולל ומפריע בכל דרך פן יבולע לו בבוא הגאולה, עת אשר רוח הטומאה תעבור מן הארץ.

ההתמודדות בעניין זה גדולה שבעתיים, כאשר היצר הרע מלביש את המחלוקת בלבושים לשם שמים. במקרה כזה, קשה ביותר להתגבר על היצר המגרה ומלבה את אש המחלוקת, כי כל צד חושב בטעות שהוא מכוון באמת לאמיתו לשם שמים, ואם כן רצון ה' הוא - ח"ו ח"ו - שירדוף את הצד האחר עד חורמה, ה' ישמרנו. בה-בעת שלמען האמת הרי שמחלוקת כזו שנואה עוד יותר אצל הקב"ה, כפי שפירשו כמה צדיקים (מאדמו"ר בית סלאנים ועוד) שדברי המדרש (הובאו ברש"י ויקרא כג, לו) בעניינו של שמיני עצרת, בהם הקב"ה אומר לישראל "קשה עלי פרידתכם", מרמזים לכך שכביכול "קשה" - קשה לו להקב"ה, כאשר "עלי פרידתם", כלומר, כשהמחלוקת שלכם היא "לשם שמים", וכל הרעות נעשות כביכול עבור כבוד שמים.

ושפתי צדיק ברור מללו. כה כתב אדמו"ר הזקן דברים מבהילים במכתב קדשו, וזה לשונו: "אין שלום יוצא מתוך מריבה, בפרט ממחלוקת לשם שמים. רוב הצרות והתלאות נולדות ממחלוקת לשם שמים, הרחמן יצילנו ממנה".

מכל האמור מובן כמה עלינו להתעורר ולעורר - ובפרט בימים אלו - ולהשקיע כוחות מרובים עד בלי די במצות אהבת ישראל, יסוד התורה כולה, וכאשר נעשה כן - יקויים בנו "יגיעת ומצאת תאמין", ונזכה לכל הברכות האמורות בתורה ולביאת מלכנו משיחנו במהרה בימינו אמן.

הבקוץ והחם

וזאת התורה. מלבד עיסוקיו השוטפים בשליחותו של הרבי, זכה ר' דוד גם לשמש במשך עשרות שנים כבעל-קורא קבוע במחיצתו

משפיעים לדורות

בעקבות גדולי משפיעי חב"ד

הוא עמד בראש ארגון רב פעלים להפצת אור היהדות ומעיינות החסידות ברחבי המזרח של רומי, כיהן כמשפיע ומנהל בישיבת 'תומכי תמימים' כשתחת שרביטו עברו בסך אלפי תלמידים, ועמל בעוז ובתוקף אופייניים לרתום גדודים של חסידים למבצעי הקודש עליהם הכריז כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, תוך התמסרות מלאה לכל אשר יורהו. שרטוטי קווים לדמותו של החסיד המסור הרה"ח ר' דוד רסקין זצ"ל, שלמרות שלל תאריו ראה עצמו כל חייו חייל פשוט שאין לו בעולמו אלא מילוי צו מפקדו. ודוד עבדי

הרב שמואל הירשוביץ

יד

המזכיר ההמום לא אמר דבר. הוא הזדרז למסור את הפתק לרבי, והרבי הורה לו לטלפן מיד אל הד"ר ריכטר (רופא יהודי ניו-יורקי שהרבי נהג לפנות אליו בנושאים רפואיים), ולדאוג שישגיע מיד אל היכלו. באותה שעה עמד הרופא באמצע ניתוח, אך ברגע שסיים הועברה אליו הודעה בהולה: הרבי רוצה לפגוש אותך מיד.

בתוך רבע שעה הגיע ד"ר ריכטר ל-770, מרכז חב"ד בברוקלין בו שוכן בית מדרשו של הרבי. הוא ישב בחדרו של הרבי מספר דקות, וכשיצא סיפר לרב גרונר שהרבי הפציר בו מאוד שילך לבדוק את מצב הנערה בבית-הרפואה. הרבי אף ביקש ממנו שכשישהה לצידה יקרא בשמה ויבדוק אם היא מגיבה, ושיחזור אליו עם הפרטים הרפואיים.

ד"ר ריכטר נכנס למחלקת טיפול נמרץ ושהה לצד הנערה. הוא שוחח עם הרופאים שטיפלו בה, ומהם נודע לו כי הם מגדירים את מצבה כמוות מוחי. "כשהתקרבותי אליה וקראתי בשמה", סיפר לימים הרופא, "זה היה נראה מעשה מטושפ לחלוטין. אבל הרבי הורה לי לעשות זאת, וכך עשיתי".

כשחזר אל הרבי, ביקש ממנו הרבי שייקח אחריות על הטיפול הרפואי שלה. הרופא טען מצידו: הרי אינני עובד בבית-הרפואה ההוא, כיצד אתערב אפוא בנעשה במקום אחר?! אך הרבי הגיב כנגדו: לדעת הצוות הרפואי שם מצבה כמעט אבוד, ובכן מה אכפת להם שאתה תטפל בה?... הרבי הוסיף ואמר לו כדברים האלה: "אני אתן לך הוראות כיצד לטפל בה, ואבקש שבכל אחד מהלילות הבאים, לאחר שתקבל מהצוות הרפואי עדכון על מצבה, תבוא לכאן ותספר לי אישית מהמתרחש, ואני אתן לך הוראות לגבי ההמשך. גם אם לא יהיה לי פנאי - סיים הרבי - אדאג לפנות במיוחד זמן עבורך".

כך היה. מדי ערב נפגש ד"ר ריכטר בבית-הרפואה עם חברי הצוות הניורולוגי והניורו-כירורגי שטיפל בבת החסיד. משם המשיך ל-770, נכנס לחדרו של הרבי ויצא עם הוראות עדכניות וסודיות.

"בכל יום הלכתי לבקרה", שחזר ד"ר ריכטר, "נעמדתי לצד מיטתה וקראתי בשמה, אבל לא חל שום שינוי משמעותי במצבה. במשך כשלושים יום היא נשארה במצב של מוות מוחי, ובתנאי הימים ההם, מי שהיה 'צמח' במשך חודש - היה לו סיכוי קלוש ביותר להתעורר לחיים".

בינתיים, כששמע האב החסיד מהרופא על דברי הרבי, התאזר בגבורה והאמין בכל לבו שבתו תחלים לגמרי. הימים נקפו, הרופא סיפר לו כי אין שום שינוי במצבה של בתו, אבל הוא כלל לא היה נראה מדוכא או מיואש. דברי הרבי חדרו ללבו ועודדו את רוחו.

"באחד הימים שהגעתי אליה וקראתי בשמה", המשיך ד"ר ריכטר בהתרגשות, "לפתע פקחה את עיניה והביטה עלי. אני זוכר שבאותו רגע חשתי שנטרפה עלי דעתי. זו הייתה תופעה שלא התאימה לשום כלל שמקובל בעולם הרפואה. כרופא, לא האמנתי שהיא תשרוד. המאורע הזה חיזק בקרבי את האמונה שהרופאים אינם יודעים באמת שום דבר. הפרשנות הרפואית ההגיונית היחידה הייתה שמעולם הנערה לא עמדה במצב של מוות מוחי, על אף שלפי כל הקריטריונים מוות מוחי היה לה גם היה.

"אני זוכר את המבט המרוצה שנראה על פני הרבי כשסיפרתי לו זאת, והרבי אמר לי שמעתה והלאה אין צורך שאבקר אצלה מדי יום. לאחר כשבועיים ניכר שיפור מסוים במצבה, וכעבור שבועיים נוספים הודו הניורולוגים שטיפלו בנערה: הרבי חולל כאן נס גלוי. זה אכן היה מעבר לכל דמיון. בשעה שכל הרופאים כמעט התייאשו מחייה, הרבי ידע שהיא תחלים. איך אני יודע? כי כעבור תקופה הייתה לי הזדמנות לשוחח עם הרבי ושאלתי אותו: האם הרבי ידע מראש שהיא תשרוד את הפגיעה? הרבי הביט עלי בעיניו המאירות וענה: כן, ידעתי!"

במשך כל אותה עת, התכונן אחיה של הנערה לחגיגת הבר-מצוה שלו, שנועדה להתקיים בתחילת חודש ניסן. כשנכנס עם אביו ל'יחידות' בהיכל קודשו של הרבי, ביקש האב ברכה עבור הבת לרפואה שלימה. הרבי איחל לו שבתו תגיע הביתה לפני הבר-מצוה. וכך היה, כעבור שבועיים שוחררה הנערה מבית הרפואה כשהיא צועדת על שתי רגליה.

החסיד נשוא הסיפור המפעים האמור, אשר דבק באמונת אומן בדבריו הקדושים של רבו, היה הרה"ח רבי דוד רסקין זצ"ל, אשר במשך עשרות שנים זכה למלא במסירות ובנאמנות אינספור שליחיות-קודש שקיבל מאת הרבי.

א

דר תשל"ד. חסיד בשנות העמידה מגיע בבהילות לחדר המזכירות של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, כותב בכובד ראש מספר מילים על פתק ומבקש מהמזכיר, הרב יהודה ליב גרונר ע"ה, למסור אותו לרבי בדחיפות כשהוא מציג בפניו את תוכנו המרטיט: "בתי נפגעה בתאונת דרכים על-ידי משאית. היא אושפזה במחלקת טיפול נמרץ, והצוות הרפואי אינו נותן סיכוי לחייה. מכיוון שהנני עסוק כל היום בעבודה בשליחות כ"ק אדמו"ר שליט"א ואינני פנוי לטפל בבתי, לכן הנני מוסר את האחריות על הטיפול בבתי לידי כ"ק אדמו"ר שליט"א".

טבילת נער בנהר הקפוא

ר' דוד רסקין נולד בעיר בברויסק שברוסיה הלבנה, לאביו הרה"ח רבי יעקב-יוסף זצ"ל, בי"ב ניסן תרפ"ז. בבית אבא ספג חינוך חסידי שורשי. הסבא, החסיד רבי חיים בן-ציון רסקין זצ"ל נודע בהתקשרותו הפנימית אל רבו כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע, זכה להיות כבן-בית אצלו והורשה להיכנס בכל עת אל

הקודש פנימה.

בשנות ילדותו ונעוריו חזה ר' דוד מקרוב בחיי מסירות-הנפש של אביו למען שמירת המצוות תחת השלטון הקומוניסטי שדיכא באכזריות תהומית כל סממן דתי. הוא היה עד ראייה לעזו רוחו, כשלא ההין בשום אופן לעבוד בשבת - אפילו לא להגיע למקום העבודה ולהעמיד פנים כאילו הוא עובד - ובגין כך פיטרוהו מעבודתו. לאחר מכן עבד האב לפרנסתו באריגת בגדים ("טריקוטאז"), מלאכה שחסידיים רבים ברחבי רוסיה הקומוניסטית בחרו בה, משום שהיה ניתן לעשותה גם בבית וללא סכנת כפייה לעבודה בשבת.

מסירות-הנפש נגעה בחייו של דוד הצעיר בעצמו. כשהגיע לגיל שבע, הגיל בו חייב החוק הקומוניסטי כל ילד ללמוד בבית-הספר העממי ("שקאלע") שחינך את הילדים לכפירה מוחלטת באלוקי עולם, התעוררה לגביו בעיה חמורה. אם ייודע כי אביו לא שלח את ילדיו לבית-הספר, הוא עלול להישפט ולהיענש בעשר שנות גלות לערבות סיביר. מידה רבה של עוצמה רוחנית נדרשה מהאב כדי לעמוד בלחצים ולא לשלוח את ילדיו ל"שקאלע" בכל מחיר.

אחד מחסידי חב"ד שלימד תורה את ילדי משפחת רסקין בלנינגרד - כיום פטרבורג, העיר הגדולה בה התגוררו באותה עת - היה ר' שלום-בער ליינ ז"ל. וכך סיפר פעם ר' דוד: "כשהייתי בגיל סמוך לבר-מצוה, ר' שלום-בער לימד אותי משניות ותניא, ועודד אותי לשנן את תלמודי בעל-פה. הוא גם עודד אותי לטבול בנהר. בלנינגרד טבלו החסידיים בחורף במימי הנהר הקפוא, לאחר ששברו את הקרח. המים היו קפואים מכדי שאדם יוכל להיכנס לתוכם בניחותא. כדי לרכך את סבל הכפור, קפץ ר' שלום-בער בבת אחת מאחד הגשרונים היישר לתוך המים הקפואים, ואני אחריו. טבלנו, ומיד יצאנו..."

במשך כארבע שנים הצליח האב בתחבולות שונות לקבל אישור שלא לשלוח את ילדיו - ור' דוד ביניהם - לבית-הספר. אחר כך המשימה הפכה קשה מאוד. מאחר שנמצאו בבית כל היום, משכו הילדים את תשומת לב השכנים החשדניים והסכנה גברה. כשראה כך, לא נותרה בפני האב ברירה, והוא שלח אפוא את בניו ללמוד בסניפים המחתרתיים של ישיבת 'תומכי תמימים' שהיו מפוזרים בערים מרוחקות ברחבי רוסיה הגדולה.

בימי סער וטלטלה

הימים ימי מלחמת העולם, ועם התקדמות הצבא הנאצי לתוככי רוסיה חשו היהודים סכנה מוחשית. חלק מיהודי לנינגרד, ובהם משפחת רסקין, הספיק להימלט מהעיר בטרם יתקרב אליה האויב. בחסדי א-ל עליון, הצליחה המשפחה להגיע בחורף תש"ב אל העיר אלמא-אטא, בירת קזחסטן, שם זכו ר' דוד ואחיו לשמש בקודש ולסעוד את הגה"ק רבי לוי-יצחק שניאורסאהן זצוק"ל, אביו של הרבי - לשם הוגלה על-ידי השלטונות הארוורים, ב'עוון' עמידתו על משמרת היהדות כרבו של מחוז יקטרינסולב באוקראינה - בתקופת מחלתו, עד ליום פטירתו.

לפרנסתו, רכש ר' יעקב-יוסף מכוונה חשמלית לסריגת גרביים והעמיד אותה בביתו. איכשהו השיג חוטים, מהם ייצרו בני-הבית גרביים. הוא הביא לביתו דוד גדול שבתוכו צבעו את הגרביים, ואחר כך מכרו אותם בשוק השחור. כל הילדים היו שותפים במלאכה. תפקידו של הנער דוד היה לצבוע את הגרביים "כשהיה שומר על הצבע בעת בישולו", העיד אביו ביומנו, "והיה צריך לערב את הצבע בגרביים באמצעות מקל ארוך - בשעת מעשה היה משנן פרקי תניא בעל פה, וכבר היה בקי בחלק גדול מספר תניא קדישא".

אל תחנתו הבאה - העיר סמקאנד שאזובקיטסן-בוכרה,

הגיע ר' דוד בשנת תש"ה. שם ספג השפעה רוחנית כבירה מהמשפיע הנודע הרה"ח ר' ניסן נמנוב זצ"ל, ונודע לכל כבחור חסידי וירא-שמים מרבים.

בקיץ תש"ו נמלטה משפחתו מרוסיה, במסגרת 'הבריחה הגדולה' המפורסמת, והשתכנה זמנית במחנה הפליטים 'פוקינג' שבגרמניה. מעתה, השקיע ר' דוד את כל זמנו בלימוד נגלה וחסידות בשקידה והתמדה במלוא המרץ. כך, לקראת יום הולדתו העשרים בניסן תש"ז, כתב מכתב לכ"ק אדמו"ר הרי"צ זי"ע השהה בניו-יורק, בו ביקש הדרכה בנוגע לאופן הלימוד הרצוי. וזה המענה שקיבל: במענה על שאלתו, ידיעה ברורה בעניני לימוד וחסידות הוא ידיעת הענינים על בורים בהבנה, ולא ידיעת החיבות, פארשטיין דעם ענין [=להבין את העניין]. והשי"ת יהי בעזרו בגשמיות וברוחניות.

משאת נפשו של העלם הטהור היתה לזכות לראות את פני קודשו של הרבי. בערב ראש השנה תש"ח כתב כנהוג בקרב עדת חסידי חב"ד פ"נ - פדיון נפש - אל אדמו"ר הרי"צ, וכה פירט בו: אנא לעורר רחמים רבים ממקור הרחמים והחסדים האמיתיים עבורי דוד בן דרייזול להתעורר בהתעוררות תשובה אמיתית, ויטהר ויחזק השי"ת את מוחי ולבי בקיום תורתו ומצוותיו, בלי שום מונע ומעכב מבית ומחוץ, ולרפואה שלימה רפואת הנפש ורפואת הגוף, ושאלתי בלימוד תורתו ית'. ושאוזה להתראות בקרוב ממש עם כ"ק אדמו"ר שליט"א ולהיכתב ולהיחתם בכתיבה וחתימה טובה בגו"ר.

בחורף הבא עברו עשרות תלמידי ישיבת 'תומכי תמימים' מפוקינג למשכנם בעיירה ברינאוה הסמוכה לפאריס. המכתב הבא שקיבל ר' דוד מהרבי הרי"צ זמן קצר לאחר הגעתו לברינאוה, מעיד על המחשבות שמילאו את עולמו הפנימי באותה תקופה, לאחר ימי מלחמה, טלטלה ומצוקה:

במענה על כתבו מח' טבת העבר, צריך לסדר עצמו בשקידת הלימוד בנגלה ובדא"ח ולהתפלל במתינות - בלי אריכות - ולא לילך בדרכי עבודה שלמעלה ממהותו. חזרת התניא בע"פ ישקוד לחזור מה שבקי עד עתה ולהוסיף פרק קטן במשך השבוע, ולפי ערך זה לחלק פרק גדול לכמה שבועות. והשי"ת יעזרהו ויצליחו בעניניו בגשמיות וברוחניות.

זמן מה לאחר מכן נסעו הוריו של ר' דוד להשתקע בארצנו הקדושה. ההורים רצו מאוד שבנם ר' דוד ייסע עמם, אך הוא התעקש וטען שרצונו העז אחד הוא - לנסוע לחצרות קודשו של הרבי, ומצרפת ייקל עליו לעשות זאת.

אור פני קודש

כדי להגשים את משאת נפשו ולהגיע אל הרבי, היה עליו לקבל מהרבי הרי"צ מסמך בו הוא מאשר לו לבוא ללמוד בישיבת 'תומכי תמימים'

תורה שלמדתי באי. קבוצה מתלמידי ישיבת 'תומכי תמימים' בסניף הזמני במחנה הפליטים פוקינג שבגרמניה, לאחר המלחמה

אשר בחצרו. ואכן, הרבי אישר את הגעתם של קבוצת תלמידים מיוצאי רוסיה, ור' דוד זכה להיות הראשון מהם שהצליח לממש את חלומם ולנסוע.

על אדמת ארה"ב דרכה רגלו ב'ב' טבת תש"י, ובמכתב ששיגר לאביו הוא מספר על היחידות הראשונה אצל הרבי הרי"צ: "כאשר נכנסתי להיכל כ"ק אדמו"ר שליט"א, בירכתי 'שהחינו' בשם ומלכות וכ"ק אדמו"ר שליט"א ענה 'אמן'. אין לתאר את הויכוח (די ליכטיקייט) פני כ"ק אדמו"ר שליט"א. כאשר נכנסתי הייתי כמבולבל, וכעת בעת כתיבתי הנני מצייר לעצמי את פני קודש הקדשים. כ"ק אדמו"ר שליט"א הביט בפתק ואחר כך הסתכל עלי במבט חזק, ושאל: "מה נשמע אצל אביך בעניין הפרנסה?" [...] המזכיר [רבי אליהו-יאכיל [סימפסון] אמר לרבי שהגעתי לכאן כדי ללמוד, וכ"ק אדמו"ר שליט"א הגיב על כך: "אנו עוד נדבר על כך". זו הייתה הפעם הראשונה שהקב"ה עזר לי שזכיתי לראות את פני כ"ק אדמו"ר שליט"א. מספר ימים לאחר מכן, כל הזמן ציירתי במחשבותי את פני קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א. פנים כאלה מאירות – אין לתאר. תודה לא-ל על כך. יעזור השם יתברך שתמיד אזכר בציור פני כ"ק אדמו"ר שליט"א.

חודש לאחר הגעתו, הגיעו אחריו ארבעת חברי הקבוצה הראשונה של התלמידים מרוסיה. היו אלה ה'תמימים' – לימים הרבנים הגאונים המופלגים – רבי שלום מרוזוב זצ"ל, רבי דובער יוניק זצ"ל, רבי גדליה קארף זצ"ל ורבי יצחק פבזנר זצ"ל, שלמדו עד אז בישיבה בברינאוה. הארבעה רצו להיכנס מיד ליחידות, וביקשו מהמזכיר להיכנס אל הרבי ולשאל אם יואיל לקבלם אל הקודש פנימה. ר' דוד, ידיד וחברם, ביקש אף הוא רשות להיכנס שוב יחד איתם. ואכן, נקבע שכל הקבוצה תיכנס ליחידות ביום ראשון ד' שבט. באותה עת, איש לא שיער כי אלו הם ימי האחרונים של הרבי בעלמא דין – שישה ימים בלבד קודם הסתלקותו ביום שבת-קודש, י' שבט תש"י.

עם כניסתם בירכו בני החבורה ברכת "שהחינו" הרבי ענה "אמן". לאחר מכן הציג המזכיר את כל אחד מהם בפני הרבי שבייכם לשלום. הרבי הוסיף ושאל: ווי איז אייער סדר? [=איך הסדר אצלכם?] וענו: כמו בפאריס. המזכיר הסביר את כוונתם: בישיבה בפאריס נוהגים ללמוד שעה וחצי חסידות בבוקר, אחר כך מתבוננים בתוכן הגלמוד לפני התפילה ואז מתפללים באריכות. על כך נענה הרבי ואמר בלשון קודשו: לערנען דארף מען, דאווענען מוז מען, אבער לערנען דארף מען אויך [=ללמוד – צריכים, להתפלל – מוכרחים, אבל גם ללמוד צריכים].

את מילותיו הסתומות קמעא של הרבי באשר ללימוד התורה והתפילה, הסביר לתלמידים החדשים ה'משפיע' הנודע רבי שמואל לויטין זצ"ל, וכה אמר להם: "ללמוד – צריכים": זהו לימוד תורת החסידות כדבעי; "להתפלל – מוכרחים": היינו העיסוק בעבודת התפילה באריכות ובהתבוננות כדרך חב"ד; "אבל גם ללמוד צריכים": כלומר, אין להזניח בשל כל אלה את לימוד הנגלה בש"ס ופוסקים, שהרי "לא עם הארץ חסיד".

"הוא מהקוזקים הרוסיים!"

כאשר ניצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש – הוא ניהו אדמו"ר הרי"צ ז"ע – היה ר' דוד מהראשונים שהתקשרו בכל לבם ונפשם אל חתנו כ"ק אדמו"ר ז"ע, וזכה להיכנס אליו כמה פעמים ליחידות; כבר בחודשים הקרובים.

במקביל, לאור העידוד שקיבלו מהרבי הרי"צ, החלו חמשת הבחורים – שהיו מכונים בישיבה 'הבחורים הרוסיים' – להנחיל רוח-חיים חסידית רעננה בקרב חבריהם לספסל הלימודים בבית המדרש. כך למשל, עד אז היה נהוג בישיבה שלימוד החסידות בבוקר נמשך שעה אחת, ומיד אחר כך התחילה תפילת שחרית. 'הבחורים הרוסיים' ביקשו להנהיג סדר חדש כפי שהיה מקובל אצלם בישיבה בברינאוה:

סדר חסידות יתחיל מוקדם יותר, ויימשך שעה וחצי. אחר כך תוקדש חצי שעה להתבוננות בחסידות ולהכנות לתפילה, ורק אז תתחיל התפילה שתתנהל במתינות ובכוונה הראויה.

"הבחורים הרוסיים החדירו בנו רוח חסידית אותנטית", מספר הגה"ח הרב עזריאל חייקין, שלמד בישיבה באותן שנים. "הנהגתם החסידית היתה בסטנדרט אחר, שונה מזו שהיתה מקובלת אצל חלק מהנערים ילידי ארה"ב. בבוקר הם עסקו ברצינות רבה בהכנה לפני התפילה, והתפילה עצמה היתה אצלם באריכות רבה יותר ממה שהיה מקובל בישיבה עד לבואם. עצם הצפייה בהנהגתם חיזקה את הרמה החסידית אצל כולנו. בייחוד עקבתי אחרי ר' דוד, בחור מבוגר שעסק ב'עבודה' ובלמוד חסידות ברצינות, ושאתי לחקות את דרכיו".

"הקבוצה שבאה מברינאוה האירה עלינו אור חדש", מספר גם הרב פייבל רימלר. "עד אז היו כמה מתלמידי הישיבה שהתפללו תפילת שחרית בחפזה, ואילו 'הבחורים הרוסיים' לימדו אותנו מהי תפילה חסידית במתינות ומהי 'עבודת התפילה'. ר' דוד התייחד בכך שתמיד שאף ופעל להניע את האנשים מסיבוב לצאת מהרגליהם ומאדישותם.

כשראה פעם אצל אחדים מהבחורים האמריקאיים תנועה כלשהי של פריקת עול, הוא לא היה יכול לשאת זאת. הוא השפיע על הבחורים האמריקאים באופן פעיל, הוא ידע לדבר אלינו בסבר פנים יפות ולקרב אותנו".

הנהגה נוספת שהחדירו 'הבחורים הרוסיים' בישיבה היתה חזרת דא"ח ברבים. בכל ליל שבת-קודש, לפני קבלת שבת, חזר אחד התלמידים מאמר דא"ח – ראשי תיבות: דברי אלוקים חיים, הוא הכינוי המקובל מדור דור לדרושי תורתם של אדמו"רי חב"ד. חוזרי המאמרים היו בעיקר 'הבחורים הרוסיים', וכן התלמיד שזה מקרוב בא מארץ הקודש, הלא הוא הגאון החסיד רבי יואל כהן זצ"ל.

על אף העובדה שחלק מהתלמידים האמריקאיים הוותיקים לא ראו בעין יפה את מעורבותו הרבה של התלמיד החדש – ר' דוד – בחיי הישיבה, כשהוא מנסה להכתיב להם אורחות הנהגה חדשים, הוא כשלעצמו לא התרשם מתגובתם והמשיך לעסוק במשימה שהוטלה עליו. לא פלא שבהתוועדות פורים תשי"א, כטוב לב המלך בין, כשמגז הרבי 'לחיים' לכל אחד מהמסובים, נתן לר' דוד 'לחיים' ואמר עליו ביטוי נדיר ביותר: "ער איז פון די רוסישע קאזאקין!" [=הוא מהקוזקים הרוסיים!]

הפצה בימי הבראשית

התוועדות מיוחדת במינה קיים הרמ"ש – זה היה כינויו של הרבי בפי כל, טרם קיבל את עול ההנהגה באופן רשמי ביום השנה הראשון של כ"ק חתנו זי"ע – עם תלמידי הישיבה המרכזית ב'770 בב' אייר תש"י. במכתבו לאביו מתאר ר' דוד את התוועדות: לקראת ב' אייר הלכו הבחורים לבקש מהרמ"ש שליט"א שיתוועד עם הבחורים, תלמידי תומכי תמימים, לרגל ב' אייר, יום הולדת אדמו"ר מהר"ש נ"ע. גם אני הייתי בין המבקשים. לפועל, הוא הבטיח שיבוא – והתוועד שעתיים ויחצי. תבע חזק מהבחורים שיתעסקו עם עצמם ועם הזולת.

ר' דוד סיפר תמיד בהתלהבות על ההתוועדות הראשונה של הרבי עם הבחורים: כשהרבי נכנס, הראו לו שהוכן עבורו מקום בראש השולחן, אך הוא התיישב דווקא על ספסל ליד אמצע השולחן. בתחילת ההתוועדות אמר הרבי: "היות שזוהי התוועדות מיוחדת עבור תלמידי הישיבה, אדבר על עניינים השייכים לתלמידים".

אחת הנקודות שדיבר הרבי וחדרו עמוקות ללבו של ר' דוד, היתה חשיבות העבודה בפועל, כשהרבי ביקש שהבחורים יקבלו על עצמם שני דברים: הן בנוגע לעצמם – שכל אחד יקבל על עצמו קבלה חדשה בהתעלותו הרוחנית, הן בנוגע לזולתם – להשפיע על עוד יהודי אחד לפחות מסביבתם כדי לקרב אותו אליהם ולתורת החסידות. הרבי הוסיף ואמר כי ישנם כאלה המקרבים יהודים על-ידי 'מופתים', ואולי גם זו דרך, אבל התכלית היא לקרב יהודים ללימוד החסידות.

התבטלות ללא שיוור. ר' דוד מניש לרבי 'פידון נפש' בערב ראש השנה

של אביו של הרבי, הגה"ק רבי לוי יצחק. במהלכה כלו להם בקבוקי ה'משקה', והחסיד רבי זלמן גוראריה ע"ה ביקש מר' דוד לדאוג לכך. כשחזר ועמו בקבוק, התבטא הרבי ואמר: דוד איז אן עניו. ער פאלגט און טוט וואס מ'הייסט עם טאן. מ'הייסט עם בריינגען משקה – בריינגט ער משקה. מ'הייסט עם מקרב זיין אידן – איז ער מקרב א אידן. מ'הייסט עם זיין א משגיח – איז ער א משגיח [=דוד הוא עניו. הוא מצייט ועושה מה שאומרים לו לעשות. אומרים לו להביא 'משקה' – הוא מביא 'משקה'. אומרים לו לקרב יהודי – הוא מקרב יהודי. אומרים לו להיות משגיח [בישיבה], אזי הוא משגיח].

כמה פנים לה להתקשרות החסיד אל רבו. ישנה התקשרות המתבטאת בפנימיות הלב וברגשות הנפש, וישנה התקשרות המתבטאת בסממנים חיצוניים. ויש בזה מה שאין בזה. דומה שאצל ר' דוד, התבטאה התקשרותו העזה אל הרבי בכל המובנים, ולא לחינם זכה שהרבי יסדר את הקידושין בחופתו, שהתקיימה בניסן תשי"ד – דבר לו זכו יחידי סגולה בשנים ההן. כך היה הוא החסיד הראשון בדורנו שהזמנה לחתונתו נכתבה בדיוק כנוסח המקודש של ההזמנה לחתונתו של הרבי עצמו. כמו כן, מאחר שידע שהרבי אינו גורס את הפאר החיצוני שחדר לחתונות החסידים בארצות הברית, ביקש ר' דוד שלא יהיו בחתונתו פרחים ומוזיקה כמנהג הימים ההם. לימים אף הנהיג בחתונות אג"ש חסידי חב"ד, להקריא תחת החופה את מכתב הברכה של הרבי לחתונה.

עסקנות ציבורית במסירות נפש

בעת ההיא הייתה כבר הקרקע האמריקאית מוכשרת לתנופה יהודית חדשה. וכך, בשלהי ניסן תשט"ו, הורה הרבי להקים ארגון חדש ששמו ייקבנו: צעירי אגודת חב"ד בארצות הברית. כמבט לאחור ניתן לומר בבירור, כי התחייה היהודית בעת החדשה חייבת חוב רב לארגון זה שחלש – ועוד ידו נטויה – על פעילות כבירה להפצת יהדות וחסידות במרחבי העיר ניריורק רבתי, המונה של רומי, וכפי שעוד יסופר להלן. ר' דוד וחבריו ידעו שהרבי רוצה שהדבר ייעשה בהקדם, ולכן הזדרזו ודיווחו לרבי על קיומה של אספת-היסוד לארגון, וכן ביקשו לשאול על תוכנית הפעולה שהארגון צריך לנקוט בה. תשובתו של הרבי לא בוששה לבוא, בצורת מכתב מפורט שכתב למשתתפי אספת-היסוד (נרפס באגרות קודש ח"א, מכתב ג'תט), בו שיטט את תוכנית הפעולה שהוא מייעד לחברי הארגון: פיתוח כל סעיפי הפעילות של הפצת מעיינות התורה והחסידות, מיוסד על אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל. באופן כללי הרבי חילק את העבודה לשני תחומים כלליים – עבודה עם עצמו ו'עבודה עם הזולת'.

לאורך כל שלבי הפעילות במשך השנים, דאג ר' דוד בעצמו לעקוב אחרי ביצוע ההוראות של הרבי עד לפרטים הקטנים ביותר. מהיום

וכך התבטא הרבי באמרו: "צריכים ללכת ולצעוק: געוואלד, יהודים! ישנה תורת החסידות, והקב"ה רוצה שיהודים ילמדו אותה כדי שהמשיח יבוא!"

אם נרצה לקבוע אימתי חל מפנה ממשי בעולמם של תלמידי הישיבה החב"דית – ור' דוד ביניהם ובראשם – מבחינת המעבר מהתעסקות בעולמם הרוחני האישי כלבר להתעסקות הולכת וגוברת בהפצת היהדות ומעיינות החסידות חוצה, הרי שיש להניח את האצבע על חודש תשרי תשי"א. כך בהתוועדות שבת פרשת בראשית הציע הרבי שכל אחד מהחסידים ישפיע עד י"ט כסלו הקרוב על עשרה יהודים – במחשבה, דיבור ומעשה. ועל חלקו של ר' דוד במבצע מיוחד זה, אנו קוראים ברשימה שכתב לאחר ה'יחידות' אצל הרבי לה זכה ב"ג מרחשוון: אמרתי לכ"ק אד"ש שדיברתי עם אחד לומר תהילים בכל יום. ואמר אד"ש שבוודאי יכול אני להכניס את שמו בין העשרה לי"ט כסלו,

ובפרט שביקש ממני לרשום את שם אשתו ובני ביתו.

שאלתי אודות אלו שח"ו כופרים ולא באים אפילו בראש השנה ויום כיפור להתפלל. ואמר אד"ש: יש לומר להם שיאמרו 'שמע ישראל', אם אינם חפצים להניח שאינם חפצים להניח מצד אשתו ובני-ביתו. שיבואו בין השעות 12 עד 1 לבית הכנסת ושם אניה להם.

אמרתי: מאחר שאינם חפצים, מה יועיל זה להם? ואמר כ"ק אד"ש הסברה מה לומר לאותם אנשים: איך הוא אצלו השכל עכשיו, ואיך היה עשר שנים מקודם לכן? הלא יש שינוי גדול. ואיך יהיה בעשר שנים על להבא? הלא בוודאי יהיה שינוי. ואיזה שינוי יהיה? הלא זאת אינני יודע. ומה אם חפצם יהיה שינוי תפילין? ואיך תהיה בשכלם ה'הנחה' בעוד עשר שנים, בוודאי אינני יודע. ויכול להיות שתהיה ה'הנחה' בשכלם להניח תפילין, או ח"ו וכו'. ואם תהיה ה'הנחה' להניח תפילין, בוודאי אז ידאגו על שלא הניחו. ואם ח"ו לא תהיה ה'הנחה' כן, לא הפסידו. מה שאין כן באם שלא יניחו תפילין, ותהיה ה'הנחה' בשכלם להניח, אז הפסידו הרבה מאוד. ויכול להסבירם כי המניח תפילין מאריך ימים. ואמר לי: קענטס צוואגן [=אתה יכול להבטיח להם] על זה עולם הבא, גן עדן.

ועד לחזרת דא"ח

בהתוועדות לרגל יום הולדתו של שני המאורות הגדולים, מורנו הבעש"ט ואדמו"ר הזקן זי"ע – ח"י אלול תשי"א – עורר הרבי את החסידים לצאת ולחזור דברים מתורת החסידות בבתי-כנסיות בסביבתם. ר' דוד, שהיה מהראשונים לצייט לכל הוראותיו של הרבי ולקדם את ביצוען בפועל, היה מראשי המארגנים של פעילות זו – תחילה באופן לא רשמי, ולאחר מכן במסגרת רשמית שכונתה על-ידי הרבי 'ועד לחזרת דא"ח'. ר' דוד פנה לבחורים תלמידי הישיבה, עורר אותם להתמסר לביצוע ההוראה ושלח אותם למקומות ספציפיים.

מספר חודשים לאחר מכן, בו' טבת תשי"ב, נכנסו לחדרו של הרבי שלושת חברי ה'ועד לחזרת דא"ח' – ר' דוד, הרב משה-יפסח גולדמן ותלמיד נוסף. הרבי אמר להם שכרשימת שמות התלמידים ההולכים לחזור חסידות לא מופיעים שמותיהם של כמה וכמה מהתלמידים. הרבי ביקש למסור לאותם תלמידים שמבלי הבט על כל ההתנצלויות – עליהם ללכת לחזור חסידות בבתי-כנסיות. הרבי הציע לבחור מאמרים קלים שה'בעלי בתים' יוכלו להבין אותם, וסיים בהבטחה: אז איר וועט וועלן – וועט איי מצליח זיין און אויספירן! [=אם תרצו בכך – תצליחו לבצע את העניין!].

התבטאות מיוחדת בשבח התמסרותו של ר' דוד לכל אשר יוטל עליו, נשמעה מפי הרבי בעת התוועדות כ' מנחם אב תשי"ג – יום ההילולא

את אחיי אנכי מבקש. ר' דוד נואם בפני פעילים בארגון 'צעירי אגודת חב"ד'

אנקדוטה מעניינת מסופרת בפי תלמידי הישיבה בימים ההם: בליובאוויטש מימים ימימה, נהגו להיות ערים בליל שישי ולהגות בתורת החסידות עד שעה מאוחרת יחסית. לאור זאת, במשך הזמן התרופפה ההקפדה על 'סדר חסידות' בבוקרו של יום שישי. לשאלת ההנהלה מה וכיצד לעשות בזה, חרץ הרבי כהאי לישראל: פשוט שצריך להיות סדר בישיבה בדא"ח "גם" בועש"ק ואדרכא, אלא שזה שייך להנהלת הישיבה. בעקבות זאת, הואיל הרבי לקבוע סדר חסידות בבוקר ערב שבת-קודש יתחיל באיחור של חצי שעה - בשעה 8:00, וכך זכה סדר זה לכינוי חיבה - ה'סדר' של הרבי.

לתפקידו בעמידה על משמרת סדר חסידות זה התמסר ר' דוד באופן נפלא. "גם אם היה אירוע מיוחד שנמשך עד שעה מאוחרת בליל שישי, בשעה שמונה בדיוק הוא התייצב בבית המדרש כחייל על משמרתו", נזכר הגה"ח רבי נתן גוראריה, כשגם התלמידים מצידם התייחסו לסדר בחרדת קודש. "היו תלמידים שאחרי התוועדות ארוכה בליל שישי נשארו לישון על ספסל בבית המדרש. הם ידעו שבבוקר ר' דוד יבדוק אם הם נוכחים ב'סדר של הרבי' - ושמרו על כך מכל משמר".

מזמן לזמן התוועד ר' דוד עם תלמידי הישיבה. כל הדברים שדרש בהתוועדותיו היו קשורים למילוי רצונו של הרבי. אפשר לומר שלר' דוד היתה התבטלות מוחלטת לרצון קודשו, והתלמידים אכן חשו כי כל מה שר' דוד אומר צריכים לקחת אל הלב ובמלוא הרצינות.

על משמרת החינוך

בהזדמנות מסוימת, בה נכנסו אל הקודש הוריו של ר' דוד, דיבר הרבי בפניהם בשבחו של בנם ופעולותיו הנשגבות בתחומי הפצת היהדות והפצת המעיינות חוצה, והתבטא ואמר: "ער טוט א סאך, ער מאכט אידן, ער טוט א סאך אין אידישקייט" [=הוא פועל רבות, הוא "עושה" יהודים, הוא פועל רבות ביהדות].

תקופה פורייה במיוחד בחייו העשירים של ר' דוד הייתה לאחר שהרבי הכריז על עשרת 'מבצעי הקודש', ובעקבות זאת חברי ופעילי 'צעירי אגודת חב"ד' בפיקודו של ר' דוד ניהלו פעילות מסועפת ברחבי ניו-יורק. כמו כן, כמי שזכה לקבל שורה של הנחיות והדרכות מהקודש פנימה ביחס לאופן ניהול המבצעים, הנחה ר' דוד באופן אישי שלוחים רבים ברחבי העולם כיצד להפעיל את המבצעים בעריהם ובמקומם.

ההתחלה לא הייתה סוגה בשושנים. כאשר חסידי חב"ד החלו להוציא את היהדות מבית הכנסת אל כיכרות ורחובות הערים, לא התקבלו הדברים בקלות בציבור הרחב. מה שמקובל כיום כדבר המובן מאליו - נוצר למעשה מכוח הפעילות ההיא בשנות הלמ"דים

הראשון לקיומו של הארגון בניו-יורק, בלטה דמותו כמי שהתמסר בלב ונפש למילוי הנחיותיו של הרבי בשלמותו. הוא עודד והמריץ את חבריו הצעירים, אברכים ותלמידים, להצטרף לפעילות, ולא פלא שכעבור תקופה קצרה הוצע לר' דוד לכהן בהנהלת הארגון. ואכן, לאחר שקיבל את הסכמתו וברכתו של הרבי - נטל על עצמו את עול הניהול באופן רשמי.

יש לציין, כי מבחינת אישיותו ועבודתו של ר' דוד עצמו, היה הרבר כרוך ב'מסירות נפש' במובן הרוחני, כפי שהסביר ידידו רבי יואל כהן: "הכרתי את ר' דוד עוד בהיותנו תלמידים בישיבה ב-770. קודם לכן, בעודו בישיבה בברינואה, הצטיין כתלמיד מסור של המשפיע ר' ניסן נמנוב, ושם לא היתה התמקדות רבה בתחומי הפצת המעיינות חוצה. אדרבה, ר' ניסן חינך את תלמידי להתפלל באריכות, ולעסוק בעיקר ב'עבודה פנימית'. אך בבואו לחצרו של הרבי, תכף שר' דוד שמע שהרבי דורש דבר מסוים, התמסר אליו לחלוטין. כך היה גם בהקמת צא"ח - הוא ארגן מיד אסיפה, ולמחרת הארגון כבר הפך לעובדה קיימת".

הנה קטע מדברים שנשא ר' דוד בפני אברכים צעירים באותם ימים: "הרבי פונה אל האברכים בתביעה חזקה מאוד - למה לא רואים אתכם מעורבים בפעולות ממשיות של הפצת המעיינות? למה לא שומעים שהאברכים מתעסקים בפעילות בכל התחומים של 'עבודה עם הזולת'?! הרבי מדבר על כך בתוקף רב, ונראה שהדבר עולה לו בריאותו!"

שנים אחדות לאחר מכן, בקיץ תשי"ח, יצא הרבי בקריאה להרחבת כל שדרות הפעילות הפונה חוצה, בסיסמת הפסוק "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", ובאופן טבעי היה ר' דוד ראש וראשון בכל התחומים האלה. בוועידה המרכזית של צא"ח שנערכה בתשרי תשי"ט, סיפר לבאי הוועידה על תוצאות היוזמה החדשה לצאת לביקורי בית בקרב משפחות יהודיות ברחבי ניו-יורק הגדולה ולעורר יהודים בענייני יהדות. "האברכים שיוצאים לפעילות מספרים על הרבה משפחות שבמשך הזמן התקרבו על ידם ליהדות ולשמירת מצוות, אם בקביעת מזוזות והנחת תפילין, או בהחלטות לגבי שמירת שבת, כשרות הבית וטהרתו. הרבי דורש מאיתנו לפעול באופן של 'ופרצת'. יחליט כל אחד להקדיש בכל שבוע עוד מספר שעות לפעילות של הפצת היהדות ולפעול מכאן ולהבא יותר מכפי יכולתו, ביתר שאת ויתר עוז. ומי שיתמסר כראוי, בוודאי יצליח".

בניהול ישיבת 'תומכי תמימים'

בחורף תשי"ד יזם הרבי ריענון במחלקת ישיבת 'תומכי תמימים' לצעירים בברוקלין, באמצעות תגבור צוות המ'שפיעים' בישיבה, כפי שסיפר לימים רבי יואל כהן: "הרבי רצה ששני אברכים צעירים יתחילו למסור שיעורים בחסידות בישיבה - ר' דוד ואני. הוראת הרבי הגיעה אלינו דרך המזכירות, וניתנה לכל אחד מאיתנו בנפרד". כך, ב"אתערותא דלעילא", הטיל הרבי את ר' דוד לתוך עולמה של 'תומכי תמימים', כמשפיע בישיבה.

בד בבד עם מינוים כמשפיעים בסניף הישיבה לצעירים, שילב אותם הרבי כחברים צעירים בהנהלת הישיבה המרכזית ד'770. פרטים נוספים הוסיף וסיפר על כך רבי יואל:

"יום אחד בקיץ תשי"ד הרבי זימן את חברי ההנהלה הצעירה של הישיבה - ר' שלום מרוזוב, ר' דוד רסקין ואני - וביקש שנפעל לחיזוק וביסוס מצב הלימודים בישיבה. בעקבות ההוראה שקיבלנו, התאספנו שלושתנו והחלטנו שנקרא לכל אחד מהתלמידים, נבדוק מה מצבו בלימודים ונקבל החלטות מעשיות לגביו. אחרי זמן מה נקרא להם שוב, נבדוק איך הדברים מתקדמים וכך מדי פעם נעקוב אחריהם. שלחנו לרבי כל מסמך שכתבנו וכל דו"ח שסידרנו, וכמובן שמרנו לעצמנו העתק. ר' דוד היה האחראי על רישום המסמכים והדו"חות".

בתפקידו כמנהל-רוחני של הישיבה, היה ר' דוד ממונה על פיקוח והשגחה על מצבם של הבחורים בלימוד ובהנהגה, והוא עשה זאת בתכלית ההידור וההקפדה. בשנים ההן, בחור שלמד בישיבה ב-770 ורצה להיכנס ל'יחידות' אל הקודש פנימה, היה צריך לקבל תחילה מר' דוד אישור על מצבו הרוחני ומצבו בשמירת סדרי הלימודים. גם כשראה שיש בחורים שנשארים ערים בבית-המדרש ב-770 עד שעות הלילה המאוחרות והדבר מפריע להם לקום בבוקר בזמן - הורה לכבות את האורות בבית המדרש בחצות הלילה.

לתקן עולם. הרבי צופה בשיירת 'טנקי המבצעים', בניהולו של ר' דוד, היוצאת לרחבי ניו יורק לזכות יהודים במצוות

בציון, התברר שהיו אלה פעולות רוחניות שמיימיות שנועדו להצלת עם ישראל מידי האויבים והמתנקמים למיניהם.

הופעת 'טנק המבצעים'

אל שלל המושגים החדשים שהצטרפו בדור האחרון ללקסיקון החב"די, חבר בקיץ תשל"ד מושג חדש - 'טנק המבצעים'. וכך הייתה פרשת הדברים: בעקבות ההתעוררות הגדולה שניהל הרבי באותה תקופה למען הרחבת פעילות הפצת היהדות, הצטרפו רבים מהחסידים בני-יורק לעיסוק במבצעי הקודש, ור' דוד הציע שבנוסף לכך תתוגבר יציאת תלמידי הישיבה בזמנים הקבועים למבצע תפילין.

היה ברור שלצורך הגברת הפעילות דרוש גיוס כספים מסיבי, ור' דוד נרתם למשימה כפי שמעיד הרב שלום דוכמן: "ר' דוד סידר עבורנו - תלמידי הישיבה שארגנו את פעילות המבצעים - פגישה עם כמה עסקנים מאנ"ש. בעקבות העידוד שקיבלנו מהרבי, ישבנו עם ר' דוד והחלטנו לשכור כמה משאיות כדי לארגן קבוצות נוספות של תלמידים שיצאו למבצעים". ר' דוד עמד מאחורי גיוס הכספים לפעילות, ונתן לנו את כל המימון הדרוש להוצאת היציאה למבצעים. הוא היה הרוח החיה מאחורי כל הפעילות של המשאיות הללו - שכונו 'טנקי המבצעים' - והניע אותנו להתקדם בפעילות ללא לאות ולהוסיף אומץ בעבודת הקודש".

מענות-קודש מעודדים במיוחד קיבל ר' דוד באותם ימים מהרבי. בכ"א סיון כתב ר' דוד לרבי: "מצו"ב דו"ח על מבצע מזווה הנעשה עד עתה. כמו כן, מצורף בזה חומר הסברה שהדפיסו באנגלית, וחילקו את זה ביום ראשון י"ט סיון ב-10,000 עותקים". על כך ענה לו הרבי: נתקבל ות"ח ת"ח. ואשרי חלקם. ויהי רצון שיקוים בכל המתעסקים במבצעים אלה - האנשים והנשים והטף - שליט"א: מי שיש לו מנה רוצה כו' ארבע מאות וכו'. אזכיר על הציון.

בכ"ח סיון דיווח ר' דוד לרבי שאתמול התקיימה פגישה והוחלט שבמוצאי שבת הקרוב תתקיים עוד אסיפה של צא"ח כדי לדון בהגברת הפעילות ב'מבצעים', כהוראת הרבי שנחוץ מאוד שכל אחד ישתתף ב'מבצעים'. בדו"ח נכתב שהמארגנים מקווים כי בעזרת ה' בשבוע הבא ישכרו עוד משאיות כדי להרחיב את היקף הפעילות. יצא פתק מענה מהרבי לר' דוד: הרי עד אז יכולת ואפשר המבצעים שליט"א לכבוש ניו יורק וסביבותיה, ובדרכי נועם ושלוש. כלומר: עד האסיפה הבאה שלכם ביכולתכם "לכבוש" את כל ניו יורק והסביבה באמצעות 'טנקי המבצעים'...

מכאן והלאה החלו גלגלי הפעילות לנוע בקצב מהיר בהרבה.

הראשונות. קודם לכן לא היה מקובל לעצור סתם כך עוברים ושבים באמצע הרחוב, לשאול אותם אם הם יהודים ולהציע להם להניח תפילין או לקנות מזוזות. התופעה הזו סימלה בהחלט תקופה חדשה בחצר חב"ד-ליובאוויטש ובעולמה של היהדות בכלל.

"לפעמים נזקקנו למידה לא מבוטלת של אומץ כדי לגשת לאנשים ולשאול אותם על היהדות", מציין הרב יוסף-שמאל גרליצקי, שהיה אז מהפעילים הבולטים, וכיום מכהן כשליח הרבי בתל-אביב וכרב מרכז העיר. "ברור שר' דוד תרם לנו רבות בכך שהחדיר בנו מוטיבציה חזקה לפעול מבלי להתרשם משום דבר".

בקיץ תשל"ג קרא הרבי להתמסר לרישום ילדים

רבים ככל האפשר למחנות-קיץ כשרים בהם יינקו במשך שבועות שלמים חינוך יהודי טהור, דבר שיהווה משקל-נגד לשגרה היומיומית שלהם. ר' דוד לא התמהמה והחליט מיד לצאת לדרך. הוא הקים בוויזות מחלקה שנקראה 'החינוך בקיץ', וזו השתכנה במשרד מיוחד שהותקן בו שני קווי טלפון לצורך פעילותה. כמוכיר המחלקה נבחר הת' יעקב שפריצר, מתלמידי הישיבה ב-770 באותה תקופה.

המחלקה הדפיסה מודעות ענק בעיתונות היהודית בני-יורק, בהן פורטו כל הקמפיים והקייטנות ברחבי ארה"ב המוכנים לפתוח את שעריהם לקליטת עוד ילדים וילדות. במודעות הובאה קריאתו הנרגשת של הרבי לניצול חודשי הקיץ להרשמת ילדים למסגרות בעלות חינוך תורני. "רקע ובעיות כלכליות לא יהוו מכשול להרשמה", נאמר שם.

ההתעוררות פעלה את פעולתה. "באותם ימים", נזכר ר' יעקב שפריצר, "פעלתי עם חברי ר' שמואל גרייזמן בכל המרץ. מילאנו מדי יום אוטובוס בכשישים תלמידים מהישיבה ב-770, שביקרו בעשרות בתי-ספר עממיים, שם למדו ילדים יהודיים מבתי לא-דתיים. התלמידים הציגו לפני מנהלי בתי-הספר את התוכנית להעסקת הילדים בחודשי החופש, וברוב המקרים קיבלו את אישורם לחלק להם עלוני הסברה כדי שימסרו אותם להוריהם. כך הפצנו אלפי עלונים בהם הופיעו מספרי הטלפון שלנו לצורך הרשמה לקמפיים ולקייטנות".

בעקבות הפעילות התקבל במשרד המחלקה זרם בלתי פוסק של פניות מאת הורים שביקשו עזרה בסידור מקומות במחנות-קיץ לילדיהם. "כסוף כל שבוע שלחנו להנהלות הקמפיים רשימה מפורטת של הילדים המבקשים להירשם אליהם", מוסיף הרב שפריצר. "לאחר מכן קיימנו אסיפה עם הנהלות הקמפיים, במהלכה הוחלט כמה כסף יבקשו מכל ילד, ובהמשך לכך ביקרנו בבתי הילדים ורשמנו אותם". בשלהי אותה קיץ נסע ר' דוד לארץ-הקודש בשל עניין משפחתי. כאשר כתב לרבי על תוכנית הנסיעה, מינה אותו הרבי לשליחות מיוחדת בזמן שהותו בארץ - לעזור בסערה גדולה על חשיבות החינוך הכשר, בסימן הפסוק "מפי עוללים ויונקים יסרת עוז... להשביט אויב ומתנקם". וכך כתב לו הרבי בפתק מיוחד: ידבר על-דבר הפעולות בכל העולם, ואיך לכבוש הצעירים בכל העולם וכו', מתחיל בארץ-הקודש תבנה ותיכונן, ושהצעירים והצעירות מצפים לזה, שעת הכושר מאין כמוה, מצות פיקוח-נפש שהזמן גרמא וכו', שהדגשתי כל זה כמה פעמים, ולאחרונה הודגש שכל הנ"ל מתחיל מקטני קטנים, וכמו שכתוב מפי עוללים וגו' וכו'.

באותה תקופה - כאמור, קיץ תשל"ג - איש לא ידע על מה ולמה מעורר הרבי דווקא עתה כה רבות לפעול לחיזוק החינוך בקרב ילדי ישראל בכל רחבי העולם. שבועות ספורים לאחר מכן, עם פרוץ מלחמת יום הכיפורים שהכתה בהפתעה מוחלטת את העם היושב

משכני אחריק נרוצה

המעבר בין תחושות ההתעוררות הנעלות לבין הקטנוניות של חיי היום-יום אינו שייבוש-דעת ואינו שקר בנפשנו, אדרבה < הנפש האלוקית תרה ביחס לכל דבר אחר משמעותו הפנימית, ואילו הנפש הבהמית מעוניינת בדבר אחד בלבד העומד בגובה עיניה - לעבור את העולם הזה בנוחות מלאה > לא די במשיכה של צד אחד לאלוקות, אלא יש לרתום לעבודת ה' את האדם כולו >> התועדות ספירת העומר - חלק ראשון

ולהאיר את נפשנו האלוקית - למרות שרגע קודם לכן ורגע לאחר מכן אנו לאו דווקא נמצאים במצב טהור או קדוש במיוחד. זוהי התגלות שמימית של אלוקות החודרת דרכנו ומציבה אותנו בקרן אורה ושמחה טהורה.

התעלות כזו אינה באה על ידי עבודה אישית, יצירה ועמל מצדנו, אלא זהו כמו שנכנסת בנו רוח מלמעלה, מהחלק העליון בתוכנו. האדם מצד עצמו יכול להיות שרוי עדיין במקומות מפוקפקים - כשם שבני ישראל במצרים היו במ"ט שערי טומאה - ועדיין ביכולתו להתעלות ברגע מסוים ולחוות רגש של התרוממות, ולעשות מעשים של חסד וטוב וקדושה. מדוע? מפני שנכנס דבר-מה בראשו, אור חדר בלבו. אמנם האור הלזה גם עלול להיעלם מהר כלעומת שבא והאדם עצמו יישאר כפי שהוא בלי שיתהווה שינוי של ממש בתכונותיו, אבל נכון לרגע הזה בעת ההארה הוא כמו הפך לאדם אחר.

כך מגדיר זאת בעל התניא, כ"ק אדמו"ר הזקן זי"ע, במאמרו המפורסם ד"ה "אדם כי יקריב" (בספרו ליקוטי תורה פרשת ויקרא): "לפעמים יוכל להיות התפעלות בנפש שלא על ידי הכנה ויגיעה כלל, וכמו שאנו רואים שיש הרבה אנשים שמתעוררים פתאום ויתלהב לבם ומוחם בתפלה משך זמן מה בלי נודע להם הסבה מאין בא אליהם התעוררות זאת, ובמעט זמן יכלה כח התעוררות זאת. והיינו שהיא באמת הערה מלמעלה רק אתעוררת דלעילא, לעורר אתעוררת דלתתא".

אחד ממאמרי החסידות הראשונים שנשא כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע הוא המאמר "וספרתם לכם", שאמרו בל"ג בעומר תשי"א, חודשים ספורים לאחר שקיבל את עול ההנהגה של חסידות חב"ד. המאמר מאריך לדבר על העבודה בנפש הבהמית דווקא, שבה עיקר ההתמקדות בימי ספירת העומר, ורוב הדיון במאמר נסוב אודות שלושת חלקי הפסוק בשיר השירים (א, ד): "משכני, אחריק נרוצה, הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך".

אדמו"ר הזקן שואל במאמרו הנזכר: מדוע הפסוק פותח ומדבר בלשון יחיד - "משכני", ואילו אחר כך משנה ללשון רבים - "אחריק נרוצה"?

ומבאר, כי הפסוק עוסק בכמה שלבים בעבודת ה' הבאים זה אחר זה, והשוני בין המדרגות נרמז בשינויי הלשונות בכתוב, וכדלהלן.

"משכני" רמז למה שמכונה בספרי הקבלה והחסידות "אתעוררת דלעילא" - התעוררות מלמעלה, היינו שהמשיכה נעשית ללא כל פעולה מצד האדם, אלא היא תלויה כולה בצד המושך. זו אכן בחינת יציאת מצרים, כאמור, הבאה לפתע פתאום כמתנה מלמעלה. ה' מוציא את האדם מן המיצר, משפל תחתית, תוך התגלות עצומה של אור אלוקי עליון הגדול בכמה מידות ממושגיו של האדם עצמו.

זה מזכירנו את הפסוק שנאמר לגבי יציאת מצרים "ואשא אתכם על כנפי נשרים" - נשיאה זו היא פעולה שאינה תלויה באדם אלא בחסדו

מעתי פעם מהגאון החסיד רבי יואל כהן זצ"ל את הסיפור הבא על "הדוד ר' יוס'ה". ר' יוס'ה היה דודו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק זי"ע, ובפי חסידים כונה "הדוד". הוא היה אדם לא-שגרת - מה שמכונה 'טיפוס'. מצד אחד הוא היה אדם בעל מדרגה, אבל התנהלותו האישית חרגה לעתים מגדר הרגיל.

באותה תקופה היה נהוג אצל בעלי-הבתים בעיירה, שביום שישו לאחר שהתרחצו בבית המרחץ וטבלו לכבוד שבת קודש, היו מזמינים זה את זה לשתית בירה מרעננת. בכל זאת, אחרי המקווה החם ראויים הטובלים למשקה צונן... וכך, באחד מערבי שבת קודש, כשנכנס ר' יוס'ה למרחץ, פגש שם אחד מידידיו והזמין אותו להיכנס לביתו לאחר הרחצה והטבילה ולשתות יחד.

כשר' יוס'ה יצא מהמרחץ, הוא שקע בהתבוננות חסידית עמוקה. הוא העפיל לפסגות, וכמו כן מידידו ומהזומנה לשיבה בצוותא. כך הגיע לביתו כשהוא שקוע במחשבות. מספר דקות לאחר מכן נשמעו נקישות בדלת ביתו, ר' יוס'ה ניגש לפתוח את הדלת וראה מולו את ידידו. מול מבטו התמה, שאל אותו הידיד אם יוכל להיכנס אליו לשוחח ולשתות בירה. לעומתו, ר' יוס'ה לא הבין על מה מדובר. הוא התרעם ואמר לו בקפידה: "לשם מה באת בערב שבת קודש בבלות ולהעביר את הזמן בהבלים בעת שיש לעסוק בהכנות לשבת, להחליף את לבושי החול הגשמיים והרוחניים - המחשבה הדיבור והמעשה - וללבוש בגדי שבת?...".

לאחר השבת ניגש הידיד אל ר' יוס'ה, התנצל בפניו והסביר שהוא הגיע לביתו בעקבות הזמנתו האישית בהיותם במרחץ. אבל ר' יוס'ה עמד בשלו ואמר: "מה שדיברנו - היה בבית המרחץ, ומה זה שייך לאחר מכן?...".

ממעשה חביב זה הפיק רבי יואל הוראה גדולה לחיינו. לעתים אנו חשים אכזבה על כך שאנו חווים התעוררות סוערת לעבודת ה', אבל לאחר כמה שעות או מספר ימים הכל נעלם כלא היה. צריך לדעת - הטעים רבי יואל - שזה היה "בבית המרחץ"... לפעמים כשהמיקום והנסיבות משתנים, הכל משתנה. זה חלק מהצורה בה הדברים מתרחשים בחיינו, ויש לדעת שיש מה שנעשה בבית המרחץ ויש מה שנעשה אחר כך כשחוזרים הביתה.

נטעים את הדברים להלן בצורה עמוקה יותר.

האור המבריק מלמעלה

לפעמים יש מצבים בחיינו בהם אנו חווים מעין יציאת מצרים. פתאום, כמו משום מקום, אנו מתעוררים ומחליטים לעשות את הדבר הנכון בזמן הנכון ובמקום הנכון, לנטות אחר יצרנו הטוב, לגלות

בשלח "ויוגד למלך מצרים כי ברח העם". וכך כתב:
 "דלכאורה הוא תמוה, למה היתה פזאזת? וכי אלו אמרו לפרעה
 לשלחם חפשי לעולם, לא היה מכרח לשלחם?"

"אלא מפני שהרע שבנפשות ישראל עדין היה בתקפו פחלל
 השמאלי, כי לא פסקה זממתם עד מתן תורה. רק מגמתם וחספם היתה
 לצאת נפשם האלהית מגלות הסטרא אחרא, היא טמאת מצרים,
 ולדבקה בו יתברך... ולכן לעתיד, כשיעביר ה' רוח הטמאה מן הארץ,
 כתיב: ובמנוסה לא תלכון פי הולך לפניכם ה' וגו'".

כלומר, יציאת מצרים מסמלת גאולה בשעה שהפחדים בנפשי עדיין
 חזקים. נפשי הבהמית עדיין לא נשתנתה. היא מתפקדת כפי שהיא
 יודעת לתפקד, בצורה שלפי דעתה תביא לכך שתוכל לחיות בצורה
 הנוחה והבטוחה ביותר. אם כן, הן אמת שמצד נפשי האלוקית אני
 רוצה להיות מחובר ודבוק לאמת האלוקית, ולמצוות ומעשים טובים
 בצורה העמוקה ביותר, אבל נפשי הבהמית צועקת שחיבור ודביקות
 כאלה הם מסוכנים למציאותי, ובכך, אני צריך לשאת את רגלי ולחזור.
 נפשי הבהמית צועקת שאני חייב להישאר מבחינה נפשית במצרים -
 בתוך המיצרים והגבולים של החיים ושל היצר הרע.

צריך לגלות הבנה ורגישות כלפי המצב הזה. הנפש הבהמית אינה
 הופכת את עורה רק בגלל שהנפש האלוקית קיבלה 'מכת חשמל'
 אלוקית. בהיות בני ישראל במצרים תחת שעבוד נורא שנים כה רבות,
 דורות שלמים, העבדות הייתה לא רק מעשית אלא מחשבתית ונפשית.
 היא כמו נחקקה בהם, ומפני כן כאשר יצאו לחירות והדברים לא תמיד
 הסתדרו בדיוק כפי שציפו הם ביקשו שוב ושוב: "ניתנה ראש ונשובה
 מצרימה". הלא את העבדות הם מכינים, ואילו היעד אליו הם הולכים
 - לוטה בערפל. לכאורה עדיף כבר לשוב ולסבול את הסבל המוכר
 והידוע... להוציא את היהודי ממצרים זה דבר אחד, אבל להוציא את
 המצרים מהיהודי זה כבר דבר אחר לגמרי.

כן הדבר בחיי כל אחד מאתנו: הנפש הבהמית הרגילה עצמה
 למצוא דרכים נאותות לשרוד בעולם מורכב כשלנו. היא מפתחת כל
 מיני ריאקציות רגשיות לכל מצב שהוא, כדי שתוכל לשרוד במצבים
 מורכבים בחיים. לפעמים היא עושה שימוש במידת הכעס, הגאווה,
 השחצנות, העצבות, העצבות, הבהלה והפחד, לשון הרע, דברים
 בטלים, נטייה לתאוות האכילה ועד לתאוות היפך התורה ח"ו - בכל
 מכל כל. וזאת כי היא מרגישה שזו הדרך הטובה ביותר להישרדותה.
 כשאני שוהה בגלות מצרים שלי עשרות שנים ומתרגל אליה, אפילו אם
 אני לא שמח בה באמת, למרות זאת בכל פעם שאני חווה סיכון בדרך
 ממצרים לארץ ישראל שלי, הנפש הבהמית מתחילה לרטוט ולזעוק:
 הבה נשוב למצרים!

הנפש האלוקית רואה את העולם דרך עיניים אלוקיות. לדידה, כל
 דבר בעולם הזה הוא בעל משמעות ותוכן, והמטרה האלוקית ניכרת
 בכל דבר. החוויה שלה אינה שהיא מתהלכת בעולם מנוכר ועצמאי,
 אלא בעולם שבו הכל מייצג ומבטא את האמת האלוקית. הנפש
 האלוקית משתוקקת לדבר אחד ויחיד: דביקות בלתי פוסקת באמת
 האלוקית ש"אין עוד מלבדו". אבל הנפש הבהמית תשוקתה היא
 לשרוד בעולם הזה בצורה הנוחה ביותר, ומפני זה היא יכולה לפתח
 כל מיני דחפים ורגשות שבעיניה הם הטובים ביותר כדי לעבור את
 עולמנו זה בנחת.

הנפש הבהמית מטרתה לדאוג לעצמה ולחיים הגופניים שלי. היא
 אחראית על הנשימה, על הילוך הדם, על מערכת העיכול ועל כל שאר
 המערכות הביולוגיות שבגוף, כמו שכתב רבנו בספר התניא פרק א:
 "והיא המתלבשת בדם האדם להחיות הגוף, וכדכתיב כי נפש הקשר
 בדם היא". הנפש הבהמית על כל קומותיה שואלת את עצמה: כיצד
 אוכל להבטיח שאני שורדת וקיימת בעולמנו בדרך ההולמת אותי
 ביותר? איך אוכל להשביע את רעבוני - למאכלים, להנאות ולכל דבר
 שישפר את חיי? לשם הגשמת משאלת לב זו היא משתמשת בכלי
 מוחה, מוחין אדירים של אדם גאון, שנועדו לשם האדרה וצמיחה
 עצמית. אין בזה רוע כלל, אלא רק בהמיות.

בחסידות ישנו ביטוי: "הבהמה מעולם לא ראתה את השמים",
 במובן זה שהבהמה עסוקה במה שעומד לגובה עיניה בלבד, מה
 שעומד לפנייה ומועיל לה, ולא במה שמרוםם ונעלה ממנה ומעבר

ובטובו של ה', וכמו שאנו אומרים בהגדה של פסח "נגלה עליהם מלך
 מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו וגאלם". יש רגעים
 וחוויות בחיים בהם הנפש האלוקית שבאדם מרגישה גילוי אלוקות,
 והדבר מעורר בו תשוקה וצימאון עמוקים מאוד. בשפת החסידות
 נקראת התגלות כזו "מלמעלה למטה" - כלומר, גילוי שנובע משמים,
 ללא כל קשר אל מצבו ומעמדו הנפשי והרוחני של האדם התחתון.

מטעם זה פתח הכתוב בלשון יחיד - "משכני", מפני שאיזהו הוא
 החלק שבתוכי הקשוב לקול האלוקי? זו נפשי האלוקית. כיוון שהיא
 "חלק אלוקה ממעל ממש" (כמו שכתוב בתניא פרק ב), ולכן מעצם
 טבעה היא מרגישה את ה"קול דממה דקה" של האלוקות. יש לה
 כביכול 'אנטנה' המזהה ומרגישה את הקול האלוקי שבתוך המציאות
 ומתעוררת על ידי כך.

"האתערותא דלעילא הנמשך מלמעלה לעורר ולהקריב נפש האדם
 שלמטה" - אומר רבנו הזקן שם - "הנה הערה זו מגיע לנפש האלקית
 לבר שהוא חלק אלוה ממעל, ונקראת 'נר הוי' נשמת אדם' שהיא בחינת
 'אדם', נעשה אדם בצלמנו כדמותנו'. ויש בה אהבה טבעית מצד
 שרשה ומקור חוצבה, רק שהיא מוסתרת וצריך להוציאה מן ההעלם
 אל הגילוי, על כן, על ידי הגילוי והאתערותא דלעילא תצא אהבה זו
 מההעלם אל הגילוי להיות בטל לה' כנר בפני האבוקה".

לעומתה, הנפש הבהמית אינה חשה במאומה. אין לה מצד טבעה
 יכולת לחוש באור האלוקי, ולכן היא אינה שותפה לכל ה'מהפכה',
 הדברים הרוחניים אינם מדברים אליה, וכך היא נשארת כמות שהיא.
 הנפש הבהמית חושבת על דבר אחד: הישרדות - ובצורה הנעימה
 והנוחה ביותר. העובדה שמופיע עתה גילוי מלמעלה - מבעירה רק
 את הנפש האלוקית שבתוכי, אבל לא את חברתה הבהמית, כדברי רבנו
 הזקן שם: "אבל הנפש הבהמית שכבר ירדה וכלולה מטוב ורע... לא
 שייך בה לומר כן, ולכן אף אם נמשך אתערותא דלעילא אין זה שייכות
 לנפש הבהמית והגוף, כי הגם שירוח האדם העולה היא למעלה, עם
 כל זה היא בהמה ויורדת למטה, אלא שזהו עבודת האדם דוקא לברר
 נפשו הבהמית ונקרא 'עובד אלקים', כמו עורות עבודתן שמעבד אותן
 ומתקנן".

העיקרון האמור הוא יסוד גדול בחייו של עובד ה'. לפעמים הנפש
 האלוקית מתעוררת בתחושות נעלות של רצון לקרבת ה', ואלו אינן
 תחושות מעושות או דמיוניות אלא אמיתיות לחלוטין, כי אכן כל
 מהותה של הנפש האלוקית באמת לאמתו היא היותה "חלק אלוקה
 ממעל ממש", ומשכך תחושות אלו הן טבעיות עבורה לחלוטין.
 באותם רגעים אני יכול לחשוב שזהו זה - אני דבוק לשכינת עוון
 יתברך לעולמי עד. ואכן זו האמת, כי נפשי האלוקית דבוקה לשכינה
 בצורה העמוקה ביותר.

דא עקא, אצל רוב בני אדם אין הנפש האלוקית תופסת את כל מרחבי
 החוויה, ועל כן עד מהרה מתברר שמחזה האלוקים שראיתי היה רק
 חצי דבר. לאחר גילוי ההתעוררות אני חוזר הביתה אל חיי השגרה,
 ופתאום מול בני ביתי והחוויות הקטנוניות אני מרגיש תחושות אחרות
 - כעס, אגרסיביות, אנוכיות וכדומה... מה ארע לי? אוי לי ואבוי
 לנפשי. האם נשתבשה דעתי, או שמא שקר אני עושה בנפשי?
 התשובה היא שלילית. אינני שקרן ואינני משוגע ח"ו. איך אמר
 הדוד יוסלה? זה היה בבית המרחץ, ועכשיו אני בבית.

בשפה החסידית נאמר זאת כך: הנפש האלוקית שלי אכן הרגישה
 זיק וניצוץ רוחני, והדבר גרם לה התעוררות ושמחה של ממש. אלא
 שבאותה שעה היתה הנפש הבהמית שלי בבחינת 'שינה', ואילו כאשר
 אחר כך הכעיסוני בני ביתי באמרם לי מה שאמרו - או-אז התעוררה
 נפשי הבהמית מתרדמתה, ובפחדה כי רב שהקיום שלה בסכנה, היא
 מתפרצת ומראה לכל כי היא נוכחת גם נוכחת.

להבין את שני הצדדים

בספר התניא (פרק לא) מפרש אדמו"ר הזקן על פי עיקרון זה, מדוע
 היו בני ישראל זקוקים לברוח במהרה, כמו שנאמר בפרשת

הקוזק החסידי

המשך מעמוד 10

הנהלת צא"ח שכרה מיד כמות נוספת של משאיות ליציאה ל'מבצעים', והרבי מצידו הגיב במחוות עידוד משמעותיות נוספות.

בחורף תשל"ה השתדרגו ה'טנקים'. אם עד אז השתמשו במשאיות פשוטות עם תא מטען סגור מאחור, הרי שבחורף הנייריורקי המושלג היה קשה להציע ליהודים להיכנס למשאית, להפשיל שרוול ולהניח תפילין. לכן, שכר ר' דוד 'טנקים' מסוג חדש לחלוטין: מעין 'קראוונים על גלגלים' – כלי רכב ענקיים שהכילו שולחן וכסאות, כולל הסקה מרכזית, כך שיהודי יכול היה להיכנס ולהתיישב ב'טנק', להתחמם בגשמיות ולהתעורר ברוחניות. מודל זה הפך ל'טנק המבצעים' הנפוץ כיום בכל קצווי תבל.

בשנת תשל"ו, עליה הכריז הרבי כ'שנת החינוך', הוביל ר' דוד פעילות ענפה של רישום ילדים לכל סוגי בתי-הספר הדתיים והת"חים השונים בנייריורק. "עברנו בשעות הערב מבית לבית בשכונות יהודיות ושכנענו הורים לרשום את ילדיהם לבתי-הספר דתיים", מספר הרב יוסף-שמואל גרליצקי. "היינו יוצאים מהישיבה בשעה 6:30 בערב וחוזרים ב-11:30 בלילה. במקביל, עמדנו בקשר עם הנהלות כל בתי-הספר היהודיים בנייריורק. התמקדנו בתריסר בתי-ספר שמנהליהם הסכימו לקבל תלמידים שהגיעו מבתי-ספר לא-דתיים, ורשמנו לשם מאות ילדים. כך למשל זכורני, כי החולייה שלי בלבד – שכללה מלבדי עוד שלושה פעילים – רשמה באותו קיץ כ-150 תלמידים למוסדות חינוך כשרים!"

ארכה היריעה, ועדיין לא הזכרנו את החלק המרכזי שנטל ר' דוד בהגשמת הרעיון של הדפסת סדרת ה'לקוטי שיחות' בה כונסה תורתו העיקרית של הרבי; את מינויו הישיר על-ידי הרבי כחבר 'ועד אגודת חסידי חב"ד', כשהרבי מציין את מעלתו בתור איש בעל "מרץ לעשייה בפועל", כמו גם לניהול שאר מוסדות חב"ד. הצד השווה שבכולם הוא, כפי שמגדיר משפיע ישיבת 'תומכי תמימים' המרכזית, הגה"ח רבי שלמה זרחי, בקביעה חד-משמעית: "ר' דוד היה איש של הרבי, ללא אינטרסים אישיים וללא שיקולים צדדיים".

בז' באייר תשע"א נסתלק ר' דוד לישיבה של מעלה, לאחר שנטל חלק משמעותי מאוד בהפיכת עולמנו של מטא למואר הרבה יותר.

נחתום באנקדוטה אשר יש בה כדי ללמד על הכלל כולו:

יודעי דבר מספרים, כי כאשר נדרשו החברה-קדישא לחפור לר' דוד חלקת קבר נאותה, בדקו ומצאו כי למרות העומס בחלקת חב"ד בבית העלמין על שם מונטיפיורי בנייריורק, הרבי רכש בעבר שלוש חלקות קבורה הסמוכות לאוהלו הקדוש של הרבי הריי"צ, ואלה עמדו ריקות. נמנו וגמרו כי ר' דוד, להיותו מאנשיו של הרבי ללא שיר, לו נאה ולא יאה שתעלה בגורלו חלקה אחת מאלה (בשניה נקבר לימים הגה"ח רבי יואל כהן זצ"ל). ככלות הכול, שמו מגיד עליו ועל מהותו – "ועבדי דוד". תנצב"ה. ■

להשגתה. היא רוצה לשרוד, ולכן היא תפתח כל מיני תגובות ודחפים רגשיים שישמשו מטרה זו.

דוגמה לדבר: אם בילדותי לא העריכו ולא אהבו אותי, מרוב כאב עלולה נפשי הבהמית להחליט עבורי בגיל צעיר שאינני זקוק להבעות אהבה והערכה, וזאת – כדי שהיא תוכל לשרוד. הכאב הוא כל כך נורא, עד שהנפש הבהמית שלי מחליטה שכל רגש הוא מסוכן. כך אני גדל ומתבגר ובאמת חושב שאני לא מרגיש כלום... אבל זהו בעצם מנגנון קיומי להגנה עצמית, שבמשך השנים באופן בלתי-מודע אני יוצר ממנו פילוסופיה שלימה שרק נועדה לכסות על האמת – שעמוק פנימה זורמים בי נהרות של כאב עצור.

חשוב להבין כי גם בנפש הבהמית של האדם – על אף שמה המטעה – יש חכמה גדולה, אלא שהיא משמשת ככלי לשם הגשמת הצרכים שלה, ובשפת הישיבות: המוחין הם 'דין' במידות ולא גדר בפני עצמו. השכל הוא עולם שלם, והוא יכול לייצר כל מיני דחפים רגשיים מאוד מתוחכמים, הכל לשם ההישרדות בצורה הטובה ביותר.

הנפש האלוקית, לעומתה, בהיותה "חלק אלוקה ממעל ממש" אינה יכולה להיפגם. היא נשארת תמיד דבוקה לאלוקות, בתכלית השלימות ובתכלית הקדושה, החדווה והשמחה. היא מחפשת את האחדות שבבריאה, את המטרה והתכלית, את המשמעות של הדברים, את השליחות האלוקית למענה היא קיימת בעולם.

שני הצדדים קיימים בנו, ותפקידנו להבין את שני הצדדים שבתוכנו היטב, כי רק כך נוכל למלא את ייעודנו בחיים.

בכוח שור

לכן יציאת מצרים הייתה באופן של "כי ברח העם", כי גם בשעה שאני יוצא מהגלות עדיין יש בתוכי קול פנימי הזועק: אתה בורח! אין לך רשות לגאול את עצמך, המקום הטבעי שלך הוא בתוך הגייטו המצרי!

אך כאן מגיעה הבשורה – אני יכול להבין שאין זה גורע מההזדמנות הנפלאה לברוח מפרעה מלך מצרים, להזדהות עם הקול הפנימי של הנפש האלוקית, ולא להישאר בתוך הכבלים של המצרים האישי שלי. זוהי הבחינה של "משכני" – האור האלוקי מושך את נפשי האלוקית ומשחרר אותה מהאזיקים של מצרים, וזהו הגילוי של חג הפסח, "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם".

אלא שזהו רק השלב הראשון בפסוק "משכני אחרך נרוצה", ובעבודת ה' של יציאת מצרים, ואילו על השלבים הבאים בעבודת ה' הרמוזים בכתוב דידן נלמד בעז"ה בפעם הבאה, וכאן על כל פנים בקצרה:

השלב השני כבר מבהיר ואומר כי "אחרך נרוצה" – בלשון רבים, היינו שבשלב המתקדם של עבודת ה' משתלבת ושותפה גם הנפש הבהמית. גם היא מגייסת את כוחותיה למען ה' ולהגשמת רצונותיו ושליחותו בעולם, וכשהיא מגויסת למשימתה זו – היא רותמת להצלחת המשימה את כל כוחותיה הבהמיים שקודם לכן הופנו כלפי הבלי העולם ועתה הם פועלים בשירות הקדושה.

לכן נאמר דווקא כאן "נרוצה" – כי אכן כאן מתפתחת בעירה עצומה של ריצה אחרי ה' בתשוקה ובכוח עז – כדברי הכתוב (משלי יד, ד) "יָרֵב תְּבוּאוֹת בְּכַח שׁוֹר", הרבה יותר ממהליכה המתונה והאצילית של הנפש האלוקית כשלעצמה. זו כבר עבודת ספירת העומר, בהם אנו "מבררים" ומזככים במשך ארבעים ותשעת הימים את כל כוחות הנפש הבהמית ועושים מהם כלים אל הקודש.

לאחר מכן, בשלב החותם, אנו כבר באים ראויים ומוכנים לחג מתן תורה, בו אנו מתייחדים עם ה' ולומדים את תורתו בקדושה ובטהרה, ברתת ובוזיע, ועל זה שמחים אנו ואומרים "הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך".

לחיים, לחיים ולברכה. יהי רצון שנצליח במסענו זה, איש איש במקומו, לזהות את הכבלים הסוגרים עלינו ושיהיה לנו האומץ לברוח ממצרים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.

נשמתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדף היומי

מצות ריבית - יסודית וכללית

למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים ברבית. אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור, אני הוא שעתידי ליפרע ממי שתולה מעותיו בבכרי ומלוה אותם לישראל ברבית (ס, כ).

ובספרא עה"פ (בהר כה, לו) אמרו "כל המקבל עליו עול ריבית מקבל עליו עול שמים, וכל הפורק ממנו עול ריבית פורק ממנו עול שמים.. שכל המודה במצות ריבית מודה ביציאת מצרים וכל הכופר במצות ריבית כאילו כופר ביציאת מצרים".

ומזה נראה שהשייכות של ריבית ליציאת מצרים היא בעצם קיום המצוה (ולא רק בשלילת תליית המעות בבכרי). ולא זו בלבד, אלא שמצות ריבית היא מצוה כללית והמקיים אותה הרי הוא מקבל עליו עול מלכות שמים.

ויובן בהקדים משמעות הלואה בריבית:

ריבית - פירושה: קבלת ריוח עבור ממון שניתן בהלוואה, כלומר, קבלת שכר על העבודה שבעבר היה הממון שלו (למרות שעתה כבר יצא הכסף מרשותו ונכנס לרשות הלווה), ובכך שהלווה אותו בעבר נתן (המלווה) אז אפשרות ללווה לסחור בו.

וזוהרות מריבית - פירושה: קבלת ריוח רק מהשייך לו עתה (שזהו התוכן ד"היתר עיסקא": חלק מן הכסף נשאר של המלווה, אלא שהוא נותנו בפקדון בלבד ללווה, ואת הריוח הוא מקבל רק מהחלק השייך לו גם עתה. ועד"ז - שכירת בהמה וכלים).

קיום המצוות - בשותפות עם הקב"ה

הדבר מבטא ענין כללי בעבודת ה':

ידוע שבעצם יכול הקב"ה יכול ליתן כל ההשפעות מלמעלה, בדרך אתערותא דלעילא, שהרי כוונת הבריאה היתה "כדי להיטיב לברואיו", והקב"ה הרי הוא תכלית הטוב, ו"טבע הטוב להיטיב" - ומצד "להיטיב" היו כל הברואים צריכים לקבל כל ההשפעות גם ללא עבודה.

ואף על פי כן העמיד הקב"ה את הסדר שבני ישראל יקבלו את ההשפעות על ידי עבודה, והטעם לכך הוא כיון שאמיתית הטוב היא כשהשפעה ניתנת להמקבל בתמורה ליגיעתו, ולא בחנם. כשניתנת לאדם מתנת חנם ללא יגיעתו, נקראת "נהמא דכיסופא". וכיון ש"טבע הטוב להיטיב", חפץ הקב"ה לתת לבני ישראל את הטוב האמיתי, ולכן קבע שיקבלו את ההשפעות רק ע"י עבודה.

והנה לשלילת "נהמא דכיסופא" אין די בכך שההשפעה תגיע בתמורה ליגיעה, אלא צריך שהשפיע יקבל תועלת מהעבודה. כי בלאו הכי - נכלל עדיין שכר זה בגדר "נהמא דכיסופא", כיון שהמקבל יודע שבעבודה שעבורה ניתן לו השפע אין כל תועלת, וממילא, אין מגיע לו כל שכר עבודה.

ולפיכך נקבע מלמעלה הסדר שעבודת בני ישראל תפעל למעלה "עבודה צורך גבוה", וכמאמר רז"ל "כל הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו", וכבתורה כך במצוות.

היות שכל ההמשכות מלמעלה באות ע"י עבודת בני ישראל, הרי כשם שהדבר ביחס להמשכה פרטית של כל מצוה לחוד, שהמצוה שלמעלה נעשית ע"י אותה מצוה שמקיימים בני ישראל - כן הוא גם ביחס לכלל עצם הענין: כדי שעבודת בני ישראל תשפיע למעלה - חייבת להיות עבודה מסויימת. ועבודה זו היא - מצות ריבית.

אם יהודי עובר על איסור ריבית, הוא נוטל עתה ריווח משום שנתן ליהודי שני בעבר כסף, מתנהגים עמו מלמעלה באופן כזה: עבודתו עתה היא כביכול ללא השתתפות מלמעלה; ישנה רק נתינת ה"כסף" - כח - קיום המצוות שלמעלה - לפני שהוא מתחיל בה"מסחר", ההתעסקות

בעבודתו, שזהו הכח לביצוע עבודתו. ואילו כשהוא מקיים מצות ריבית, מתנהגים עמו כך גם מלמעלה: לא זו בלבד שנותנים לו תחילה הכח לעבודתו, אלא שמשותפים עמו מלמעלה בעבודה עצמה - "הקב"ה קורא ושונה כנגדו".

וזוהי השייכות של מצות ריבית אל קבלת עול שמים ויציאת מצרים, כי באמצעותה נעשה, כביכול, הקב"ה שותף ליהודי בעבודתו, שזהו תוכן הענין של קבלת עול שמים. ולהיותו קשור עם הקב"ה, יוצא הוא מכל המיצרים וההגבלות - יציאת מצרים.

(על פי לקוטי שיחת ח"ג ע' 1007 ואילך)

חיין קודמין רק לקיתון מים ולא לבשר ודגים

שנים שהיו מהלכין בדרך, וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם - מתים, ואם שותה אחד מהן - מגיע לישוב.. בא ר' עקיבא ולימד: והי אחיך עמך - חיין קודמים לחיי חבירך (ס, כב).

לא אמרו חיין קודמין אלא כשביד אחד קיתון של מים וכו' שהוא דבר הווה לשניהם בשהו לשתות להשיב נפשם בצמא. אבל אם העני צריך לחם לפי הטף ועצים וכסות בקרה וכהאי גוונא, כל דברים אלו קודמין לכל מלבושי כבוד וזבח משפחה בשר ודגים וכל מטעמים של האדם וכל בני ביתו, ולא שייך בזה חיין קודמין, מאחר שאינן חיי נפש ממש כמו של העני שוה בשהו ממש, כדאיתא בנדרים דף פ'.

והנה זהו על פי שורת הדין גמור. אבל באמת גם אם הוא ענין דלא שייך כל כך האי טעמא, ראוי לכל אדם שלא לדקדק להעמיד על הדין, רק לדחוק חייו וליכנס לפני ולפנים משורת הדין, ולדאוג לעצמו ממאמר רז"ל שכל המדקדק בכך סוף בא לידי כך ח"ו.

וגם כי כולנו צריכים לרחמי שמים בכל עת באתערותא דלתתא דוקא בכל עת ובכל שעה לעורר רחמינו על הצריכים לרחמים.

(תניא, אגרת הקודש סימן טז)

חיי הזולת הם החיים שלי

כאשר העבודה היא באופן דלפנים משורת הדין, אז אינו חושב שזולתו הוא מציאות בפני עצמו והוא עושה לו טובה וכו', ומודד מה ששייך לחיין (חייו שלו) והשאר נותן לזולתו, אלא הוא מציאות אחת עם הזולת.

והיינו שעבודתו באהבת ישראל היא באופן שיוודע "שכולן מתאימות ואב אחד לכולנה" (כלשון התניא פל"ב), ויודע שכפי שהם נמצאים אצל ה"אב", באותו אופן ממש נמצאים הם במקומם בגופו של האיש הישראלי.

ומאחר שנשמתו עיקר וגופו טפל, הרי הוא יודע שעיקר מציאותו של כל אחד מישראל הרי זה חלק אלקה ממעל ממש, ומאחד שהחלק הוא דבר אחד עם העצם, מובן שכל ישראל כולם הם מציאות אחת ממש.

(על פי שיחת יום ב' דחג השבועות תשמ"א, ס"ט)

מאן מלכי - רבנן

הוי בשננה שיוצאת מלפני השליט, ונח נפשיה דאמימר (ס, כח).

כי מי שתורתו אומנתו הרי הוא ממשיך את הרצון העליון עצמו, וכמאמר מתנייתא מלכתא, ובכוח זה הוא גוזר שיהיה כשר וטהור וכו', וזהו שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו של משה, וכמאמר המגיד להבית יוסף אני המשנה מדברת מתוך פיך, ולכך אמרו מאן מלכי רבנן. ולכן אמרו כשגגה שיצא מלפני השליט כו'.

(על פי שערי תשובה לארמו"ר האמצעי קו, ג)

עבודת בני ישראל בעולם הזה - גדר קבלנות ושותפות

אין מושיבין תרנגולין למהצה..

אלא אם כן נותן לו שכר עמלו ומזונו (ס, ט)

הנותן צינים לצעל התרנגולים להוסיף התרנגולים עליהן עד שיאחו האפרוחים ויגדלו אותן צעל התרנגולים ויהיה הריח צינים לריח להעלות שכר עמלו ומזונו (רמז"ס הלכות שלוחין ושותפין רפ"ח)

על כללות שכר המצוות, ישנה שאלה:

הקב"ה הרי מקיים מה ש"הוא אומר לישראל לעשות ולשמור". ובענינו - מצינו בכמה מקומות בחז"ל, שעבודת ישראל בקיום התורה ומצוות נמשלה לעבודתו של פועל עבור בעל הבית, ושכר המצוות הוא ה"תשלום" שהקב"ה ("בעל הבית") משלם לישראל ("הפועלים") עבור "מלאכתם". ולפי זה היה מן הדין, שבכל פעם שיהודי משלים עשיית מצוה, יקבל תיכף ("ביומו") את השכר עבור "מלאכתו" - כצווי ה' בתורתו "ביומו נתן שכרו ולא תבוא עליו השמש גו'" ("ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר").

ואם כן, היאך מצינו, שתשלום שכר המצוות ע"י הקב"ה (אינו מיד, אלא) הוא רק "למחר (לעולם הבא)", כמאמר חז"ל "היום לעשותם, למחר לקבל (ליטול) שכרם", היינו שהקב"ה "מאחר" את שכרם (אפילו של צדיקים גמורים) עד "למחר" !?

והנה יש מפרשים (במס' עירובין כב, א) שתירצו, שכיון ש"כל ימינו אנו מושועבדים לקב"ה לעבודתו", נמצא שכל משך חיי האדם הוא זמן אחד של שכירות, וכל פעולה בתורה ומצוות היא רק פרט בשליחות ובתפקיד. ולכן, אין כל חיוב לשלם לאיש ישראל שכר מצוות עד לאחר פטירתו מן העולם, כי "שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף".

אבל תירוץ זה אתי שפיר רק לשיטת הרמב"ם, שעולם הבא - סוף מתן שכרן של מצוות - הוא עולם הנפשות בלא גוף, דהיינו גן עדן שלשם באים אחרי מאה ועשרים; אבל לשיטת הרמב"ן שהכוונה ב"עולם הבא" היא לעולם התחיה וזוהי תכלית השכר, נמצא שהקב"ה "מאחר" את שכר המצוות עד לעתיד לבא, זמן רב לאחר סיום תקופת ה"שכירות" !

העבודה בעולם הזה - לעשותו לדירה לו יתברך

אמנם על פי ביאור כ"ק אדמו"ר הזקן בספר התניא, סרה הקושיא מאליה:

רבינו הזקן הביא שם את מאמר רז"ל ש"תכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", שהכוונה בזה היא, שבעולם הזה התחתון "שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך", יאיר "אור ה'" בלי שום לבוש ומסך המסתיר.

וענין זה נפעל ע"י "מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות" (ובמשך כל זמני העבודה בכלל), כיון שכל פעולה הנעשית על ידי איש ישראל בעבודת התורה ומצוות הרי היא פועלת זיכרון בגשמיות גופו וחלקו בעולם (והמשכת אור אלקי בעולם), ואזי בצירוף עבודת כל בני ישראל במשך כל הדורות, נשלם הברור והזיכרון דכל עולם הזה, והבריאה כולה נעשית "דירה לו יתברך".

ולמצב זה תכלית הזיכרון והעליה יבוא העולם לעתיד לבא - לימות המשיח, ובעיקר ובשלימות - בתחיית המתים, שאז תבטל לגמרי מציאות הרע דעולם הזה, ותהיה "התגלות כבודו וראו כל בשר יחדיו ויופיע עליהם בהדר גאון עוזו וימלא כבוד ה' את כל הארץ".

ולפי זה נמצא, דעבודת כל ישראל יחדיו במשך כל הדורות כולם הרי היא בגדר של "קבלנות", היינו, שהקב"ה מסר את עולמו בידי עם ישראל על-מנת שיעשהו דירה לו יתברך.

ועפ"ז מבואר הטעם לכך שעיקר ענין תשלום השכר יהיה רק לעתיד לבא (בימות המשיח, ובעיקר - בעולם התחיה) - כי השכר דעולם הבא הוא תשלום כללי לכל ישראל כאחד, על עבודתם לעשות את העולם דירה לו יתברך; ושכר כל מקבלים ישראל תיכף לאחר שמשלמים עבודתם לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

ועל פי דברי המשנה כאן, יש לומר יתרה מזו - שעבודתם של בני ישראל היא בגדר "שותפות" (וכמארוז"ל "כל המתפלל כו' ויכולו כו' כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", דתוכן אמירת "ויכולו"

הוא "עדות" וגילוי ההכרה בכורא עולם, שהן המכוון בכללות עבודתם של בני ישראל בעולם שנברא בששת ימי בראשית - וע"י העבודה דגילוי אלקות בעולם, שישראל עושים את העולם גופא "דירה לו יתברך", הרי נעשה כל אחד מהם "שותף להקב"ה במעשה בראשית":

בתניא שם מבואר, שתוכן השכר דלעתיד לבא הוא, שישראל יראו "עין בעין" את כבוד ה' - האור האלקי שנמשך ע"י עבודתם - באופן של "שכר מצוה מצוה", היינו שה"שכר" אינו ענין נוסף על העבודה עצמה, אלא - הוא הוא תוכן העבודה גופא. ונמצא, שזהו כביכול בדוגמת הדין ד"הנותן ביצים לבעל התרנגולים להושיב התרנגולים עליהן עד שיצאו האפרוחים ויגדלו אותן בעל התרנגולים ויהיה הריח צינים":

הקב"ה נתן את עולמו ביד בני ישראל, על-מנת שהם יפעלו בעבודתם, שבחינת האלקות שישנה בעולם בכח ובהעלם (כביכול בדוגמת האפרוחים הנמצאים "בכח" בביצים) תתגלה, ועד לתכלית הגילוי (- ויגדלו אותן), וה"ריח" מעבודה זו הרי הוא "ביניהם", היינו מצד (וכעין) שותפות, פירוש, שהקב"ה מתענג כביכול מזה שנשלמה הכוונה ד"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", כמאמר "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני", וישראל מתענגים מקיום "לחזות בנועם ה'", היינו מהגילוי אלקות שפעלו בעבודתם.

היעודים הגשמיים - שכר עמלו ומזונו

והנה הרמב"ם ביאר את ענין ההבטחות והיעודים הטובים בעניני גשמיות שמצינו "בכל התורה כולה", שאינם אלא "כדי . . . (ש)נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה, כדי שנוכה לחיי העולם הבא". ומשטחיות לשונו משמע, דהשפעת "כל הטובות" בענינים גשמיים שהבטיחה תורה, אינה בתור תשלום שכר, אלא כענין צדדי הבא מצד חסד ה', שהקב"ה מסיר את הדברים המונעים, ומשפיע "לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו", על-מנת שיוכלו ישראל לעבוד עבודתם בתומ"צ באופן מעולה יותר.

אבל בהכרח לומר שכל הטובות האלו אינם רק ענין צדדי, שהרי בכל המקומות בחז"ל מובן שהשכר הגשמי הוא מחיובי "בעל הבית" ל"פועלים" !

ועל פי הנ"ל מבואר, שה"חיוב" לשלם לישראל שכר המצוות בעולם הזה ("להסיר הדברים המונעים ולהשפיע הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה") - הרי הוא מיוסד על הלכה זו ד"הנותן ביצים לבעל התרנגולים כו' ויהיה הריח צינים", שהדין בזה הוא, דבנוסף לזה שלאחרי ש"יגדלו אותן" צריך "הנותן" להתחלק עם "בעל התרנגולים" בריח, הרי הוא מחוייב ("צריך) להעלות שכר עמלו ומזונו . . . בכל יום". וכן הוא בענינו, שמלבד חלוקת הריח לעתיד לבא (לאחרי שישראל ישלמו עבודתם לעשות את העולם דירה לו יתברך), הנה אף בזמן הזה - במשך זמן העבודה - ישנו החיוב ליתן לישראל השכר ד"עמלם ומזונם", כדי שיוכלו להשלים עבודתם כרבעי ("נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה").

(על פי אוצר לקוטי שיחות ח"ה שיחה ג לפרשת כי תצא)

טעם מצות הלואה בריבית לגוי

ולוין מהן ומלוין אותן בריבית (ט, ט)

הענין בזה יובן על פי תורת הבעל שם טוב שבממונו של יהודי ישנם "ניצוצין קדושים השייכים לשורש נשמתו". העובדה שרכוש מסויים הגיע לידי של יהודי מוכיחה שניצוצות הקדושה הטמונים בו, קשורים אליו, ומתפקידו לברר ולזכך אותם ולהחזירם לרשות הקדושה.

והנה היות שהקב"ה הטביע בעולם את הנהוג להרוויח כסף באמצעות הלואה בריבית, ונהוג זה הוא מובן גם בשכל האנושי, מובן שגם ברוח האפשרי הזה טמונים ניצוצות הקדושה לעבודתו של האדם. אלא שמהיודי אחר אסרה התורה לקחת ריבית, ולכן אין אפשרות לעסוק בניצוצות אלו באופן ישיר. ותפקידו ביחס אליהם מתבטא דוקא בכך שהוא דוחה אותם ואינו מכניסם לרשותו;

אבל כאשר מדובר בכרי שאין איסור להלוות לו בריבית, הרי הניצוצות הטמונים בממון זה והשייכים לשורש נשמתו, ניתנים לברור ולזיכוך ישיר על ידי היהודי, ולכן ציוותה התורה להלוות לנכרי בריבית כדי שבכך יכניס היהודי לרשותו את ניצוצות הקדושה הקשורים אליו, יזכך אותם ויעלה אותם לרשות הקדושה.

(על פי לקוטי שיחות ח"ב ע' 118)

מבצעי החודש בספריית 'מעיינותיך' - חודש אייר

לגלות את העושר של פרקי אבות מילי דחסידותא

מחיר
הזדמנות רק
₪30

שווה לכל נפש פרקי אבות

ביאורי החסידות מעניקים משמעות מעמיקה ומרוממת לפרקי אבות. הביאורים מוגשים בלשון בהירה ושווה לכל נפש, מתוך מרחבי תורתו של הרבי מליובאוויטש. מאת הרב משה שילת

מחיר
הזדמנות רק
₪30

פרקי אבות 'דרך לבנים'

30 שיעורים על פרקי אבות שמרחיבים את היריעה, מעמיקים להתבונן ביסודות העולים מהמשניות ומפנים זרקור אל התובנות משנות החיים החבויות בין הוראותיהן. מאת הרב שבתי סלביצקי, שליח חב"ד בבליגיה